

mgyoe.com

SAMPLE BOOK

ဘိက္ခုသီလာစာရ

ရှေးဦးဗုဒ္ဓဝါဒလာ
လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအမြင်များ

The Social and Economic Dimensions of Early Buddhism
Oliver Abeynayake

mgyoe.com

ဤစာအုပ်သည် ရှေးဦးဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အရေးကြီးသော ရှုထောင့်နှစ်ခုဖြစ်သည့်
လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာကျင့်သုံးမှုများနှင့်
စီးပွားရေးဆိုင်ရာအကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဆွေးနွေးထားသည်။

ဤရှုထောင့်နှစ်ခုကိုဆွေးနွေးခြင်း၏ အစပျိုးအဖြစ် ဗုဒ္ဓဝါဒပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည့်
လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးနောက်ခံများကို ဆွေးနွေးထားသည်။

ပထမရှုထောင့်အရ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် မည်သည့်ပုံစံဖြင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို
ရှုတ်ချပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို ဒီမိုကရေစီမူဝါဒများနှင့် ထုံးတမ်းဥပဒေများ
အပေါ် အခြေခံ၍ ဖန်တီးရန် ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ဒုတိယရှုထောင့်အရ အရင်းရှင်စီးပွားရေးဒဿန၊ ဆိုရှယ်လစ် စီးပွားရေးဒဿနတို့နှင့်
ဆက်စပ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒရှိ စီးပွားရေးဒဿန၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြထားသည်။

ဤနေရာတွင် အရင်းရှင်နှင့် ဆိုရှယ်လစ် စီးပွားရေးဒဿနနှစ်ခုလုံး ကျရှုံးခဲ့ပြီ
ဖြစ်သောကြောင့် ယနေ့ကမ္ဘာသည် လက်ရှိကမ္ဘာပြဿနာများမှ ရုန်းထွက်နိုင်ရန်
အရှေ့တိုင်းအသိပညာဘက်သို့ လှည့်ကြည့်သင့်သည်ဟု အကြံပြုထားသည်။

ထပ်ဆင့်ကျမ်းစာများကို ဖြစ်သင့်သည်ထက်ပို၍ အလေးမပေးဘဲ
ဤစာအုပ်တွင် ဆွေးနွေးထားသော ခေါင်းစဉ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့်
မူရင်းပါဠိတော်များကို ကိုးကားထားသည်။

ဤစာအုပ်က ဗုဒ္ဓဝါဒသည် လူမှုရေးဒဿနမရှိသည့် ဘာသာတရားတစ်ခုဖြစ်သည်
ဟူသော စွပ်စွဲချက်ကို အပြင်းအထန် ကန့်ကွတ်ချေပထားသည်။

ISBN 978-99971-46-75-5

9 789997 146755 >

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

- စာမျက်နှာ ■ ၂၇၂
- စာအုပ်ဆိုဒ် ■ အလျား ၁၄.၇ X အနံ ၂၁ စင်တီ။
- စာအုပ်အမျိုးအစား ■ ဘာသာပြန်
- မျက်နှာဖုံးသရုပ်ဖော် ■ ဇာလင်းထက်
- အတွင်းအပြင်အဆင် ■ စောမာလာ
- စာပြင် ■ နေမင်းသိမ်း
- ISBN ■ 978 - 99971 - 46 - 75 - 5
- ထုတ်ဝေခြင်း ■ ပထမအကြိမ်၊ သြဂုတ်လ - ၂၀၂၅
- အုပ်ရေ ■ ၇၀၀
- ဘာသာပြန်စာမူပိုင် ■ စာရေးသူ
- ပုံနှိပ်မှုပိုင် ■ သားငယ်စာပေ

တန်ဖိုး ■ ၁၆၅၀၀ ကျပ်

ဤစာအုပ်ကို ဦးဖြိုးဝေ၊ သားငယ်စာပေ (၀၂၀၀၆)၊ အမှတ် ၂၃/၄ (က)၊ တရုတ်ကျောင်းလမ်း၊ စမ်းချောင်းမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးက ထုတ်ဝေ၍ ဦးနိုင်ဦး၊ ငွေပြည်တော်ပုံနှိပ်တိုက် (၀၀၁၀၂)၊ အမှတ် (၁၄ /အေ-၁)၊ နေကြာလမ်း၊ ၂-ရပ်ကွက်၊ ပုဇွန်တောင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်တိုင်း ဒေသကြီး၌ ပုံနှိပ်သည်။

သတိပေးခြင်း

ဤစာအုပ်ထုတ်လုပ်ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံသည် သားငယ်စာပေတိုက်၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။ စာအုပ်အညွှန်း၊ စာအုပ်ဝေဖန်ချက်ရေးခြင်းမှလွဲ၍ ယခုပုံစံအတိုင်း စာတစ်အုပ်လုံးကိုဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုဖြစ်စေ အခြားသော မည်သည့်ပုံစံသို့မျှ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ သုံးစွဲခွင့် မပြု။

မာတိကာ

- * ဆဋ္ဌမူကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတ ၇
- * ပါမောက္ခ ပီ ဒီ ပရိမသီရိ အမှာစာ ၉
- * အရှင်နန္ဒာစာရ အမှာစာ ၁၇
- * ဘာသာပြန်ဆိုသူအမှာစာ ၂၁
- * မူရင်းစာရေးသူ အမှာစာ ၂၅

အပိုင်း - ၁

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအမြင်

အခန်း - ၁ ဗုဒ္ဓ၏ လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အခြေခံကျင့်ဝတ်များ ၃၁

- အခြေခံတရားတော် ၁ - လူဝတ်ကြောင်တို့အတွက်လမ်းစဉ် ၃၄
- အခြေခံတရားတော် ၂ - သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါး ၃၄
- အခြေခံတရားတော် ၃ - ပုညကိရိယဝတ္ထု ၁၀ ပါး ၃၅
- အခြေခံတရားတော် ၄ - ပါရမီ ၁၀ ပါး ၃၆
- အခြေခံတရားတော် ၅ - မင်းကျင့်တရား ၁၀ ပါး ၃၇

အခန်း - ၂ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနောက်ခံ ၄၁

- နိုင်ငံရေးနောက်ခံ ၄၁
- လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနောက်ခံ ၄၅
- ယဉ်ကျေးမှုနှစ်ရပ်တို့ပေါင်းဆုံခြင်း ၅၀

အခန်း - ၃ ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်ရှိ လူမှုရေးအခန်းကဏ္ဍ ၅၃

အခန်း - ၄ အမျိုး ၄ ပါးစနစ်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အလွှာခွဲခြားမှုနှင့်
အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်အတန်းများအပေါ်
ဗုဒ္ဓဝါဒ၏သုံးသပ်ချက် ၆၃

အမျိုးဇာတ် ၄ ပါးစနစ်	၆၃
* သမိုင်းဆိုင်ရာအဆိုပြုချက်	၆၅
* လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအဆိုပြုချက်	၆၆
* ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာအဆိုပြုချက်	၆၇
လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအလွှာခွဲခြားမှု	၆၉
အမျိုးသမီးများ၏အဆင့်အတန်း	၇၆

အခန်း - ၅ ငါးပါးသီလများနှင့် ယင်းတို့၏လူမှုရေးဆိုင်ရာကျင့်သုံးမှု ၈၇	၈၇
အခြေခံများ	၈၇
ငါးပါးသီလ	၉၅
* ပထမသီလ	၉၅
* ဒုတိယသီလ	၉၈
* တတိယသီလ	၁၀၁
* စတုတ္ထသီလ	၁၀၃
* ပဉ္စမသီလ	၁၀၆

အခန်း - ၆ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ နိုင်ငံတော်သီအိုရီ ၁၀၉	၁၀၉
နိုင်ငံတော်၏အစမူလ	၁၀၉
မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ မင်းတို့အပေါ်အမြင်	၁၁၂
ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ စံပြုမင်း	၁၁၄

အခန်း - ၇ အနုပညာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်
ဗုဒ္ဓဝါဒ၏သဘောထား ၁၁၇

အနုပညာ ၁၁၇

* သီချင်းဆိုခြင်းအပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏သဘောထား ၁၂၁

* ကဗျာအပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏သဘောထား ၁၂၃

* အကနှင့်ပြဇာတ်အပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏သဘောထား ၁၂၄

* ဂီတအပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏သဘောထား ၁၂၆

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ၁၂၈

အပိုင်း - ၂
ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ စီးပွားရေးအမြင်

အခန်း - ၈ ‘ဗုဒ္ဓဝါဒစီးပွားရေး’ ဟူသည် ဖြစ်သင့်သောဝေါဟာရ ၁၄၃

အခန်း - ၉ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ
နောက်ခံအခြေအနေများ ၁၅၃

စီးပွားရေးနောက်ခံ ၁၅၃

နိုင်ငံရေးနောက်ခံ ၁၆၁

လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနောက်ခံ ၁၆၈

အခန်း - ၁၀ စီးပွားရေးဒဿနနှင့် ဗုဒ္ဓဝါဒလမ်းစဉ်တို့ဆက်စပ်မှု ၁၇၃

အခန်း - ၁၁ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် လုပ်အားအပေါ်
ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ သုံးသပ်ချက် ၁၈၃

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ၁၈၃

* နောက်ဆက်တွဲ ၁၉၂

ဆင်းရဲမွဲတေမှု ၁၉၄

လုပ်အား ၂၀၃

အခန်း - ၁၂ စည်းစိမ်ဥစ္စာအပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ရှင်းလင်းချက် ၂၁၃

    စည်းစိမ်ဥစ္စာရှာဖွေခြင်း ၂၁၃

    စည်းစိမ်ဥစ္စာအသုံးပြုခြင်း ၂၂၁

    စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ကာမဂုဏ်ခံစားမှု ၂၃၃

အခန်း - ၁၃ စီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှုတွင်ပါဝင်သည့် နိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍ ၂၄၃

အခန်း - ၁၄ စီးပွားရေးနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားအကြား ဆက်နွှယ်မှု ၂၅၃

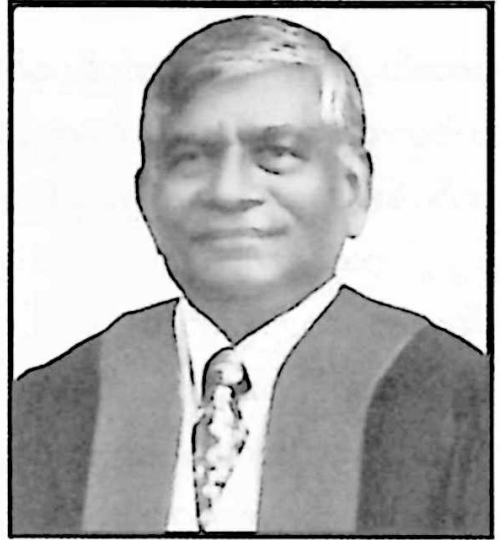
- * ကိုးကားကျမ်းစာများ ၂၆၃
- * အကွရာစဉ် ၂၆၆

ဆဋ္ဌမူကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတ

ဝိ	-	ဝိနယပိဋက
ဝိ-ဋ္ဌ	-	အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ
ဒီ	-	ဒီပနိကာယ
ဒီ-ဋ္ဌ	-	ဒီပနိကာယအဋ္ဌကထာ
မ	-	မဇ္ဈိမနိကာယ
သံ	-	သံယုတ္တနိကာယ
အံ	-	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ
အံ-ဋ္ဌ	-	အင်္ဂုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ
ခု	-	ခုဒ္ဒကနိကာယ
ခု	-	ခုဒ္ဒကပါဌ
ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ	-	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ
ဇာ-ဋ္ဌ	-	ဇာတကအဋ္ဌကထာ
ခု-ဋ္ဌ	-	ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ
ဝိမာန-ဋ္ဌ	-	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ
အဘိ-ဋ္ဌ၊ ဝ	-	ဓမ္မသင်္ဂဏီအဋ္ဌကထာ
CDB	-	Connected Discourses of the Buddha
PTS	-	Pali Text Society
PTSD	-	Pali Text Society Dictionary
DPPN	-	Dictionary of Pali Proper Names
EB	-	Encyclopedia of Buddhism

ပါမောက္ခ ဝိ ဒိ ပရိပသိရိ အာမ္မာစာ

ရှေးဦး ဗုဒ္ဓဝါဒလာ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် စီးပွားရေးအမြင်များအကြောင်း ရေးသားထားသော စံပြုလက်ရာများထဲမှ ကွယ်လွန်သွားပြီဖြစ်သည့် ပါမောက္ခ အိုလီဗာ အဘောနာယကေ၏ လက်ရာကျမ်းတစ်စောင်ကို မြန်မာဘာသာသို့ပြန်ဆိုရန် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဘိက္ခုသီလာစာရ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို မိမိတို့အနေဖြင့် အထူးတန်ဖိုးထားပါသည်။ 'The Social and Economic Dimensions of Early Buddhism' ဟု အမည်ရသော ဤစာအုပ်သည် ဗုဒ္ဓစာပေ၏ အစောဆုံးအလွှာဖြစ်သော ပါဠိပိဋကတ်တော်လာ မြတ်ဗုဒ္ဓဟောကြားခဲ့သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် အဓိကအဆုံးအမများကို စာဖတ်သူများအား လွယ်ကူစွာ နားလည်သဘောပေါက်စေလျက် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အတွေးအမြင်၏ အခြေခံများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဆွေးနွေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးသည် ပြင်းထန်သော ပြိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် များများထုတ်၊ များများသုံးဝါဒကို အခြေခံသော လူမှုရေးအလေ့အထများ အောက်သို့ ရောက်ရှိနေပုံရသဖြင့် နိုင်ငံအတွင်းသာမက နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများကိုပါ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသော အချိန်အခါတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းနယ်ပယ်၊ စီးပွားရေးနယ်ပယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ သွန်သင်ချက်များအပေါ် လူအများ သတိပြုမိလာခြင်းသည် အမှန်တကယ် သင့်လျော် လျောက်ပတ်လေသည်။ မိမိတို့ သတိပြုမိသည်မှာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ (စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည့်) အပြန်အလှန် ဖိနှိပ်ရေးစီးကြောင်းတို့သည် ခေတ်သစ်လူသားမျိုးနွယ်၏ နယ်ပယ်အားလုံးကို လုံးဝလွှမ်းမိုးခဲ့ပြီဟူသောအချက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူအချင်းချင်းဆက်ဆံရေးတွင်

ကောင်းမွန်သောဟန်ချက်ညီမှုနှင့် တည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်းအပေါ် သိသာထင်ရှားသော ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ်ရှိနေပြီး ထိုခြိမ်းခြောက်မှုကြောင့် ယခုခေတ် လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် အကျိုးပြုထုံးတမ်းစဉ်လာတန်ဖိုးများသည် နေရာအနှံ့တွင် ပျက်စီးယိုယွင်းလာနိုင်သည့် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက အလေးအနက်ထား၍ မိန့်တော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း လူတို့၏စိတ်သည် မနာလို၊ ဝန်တိုမှု (ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ) တို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းသောအခါ မလွဲမသွေဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးဆက်မှာ လူမှုဘဝ၏ အဆင့်ဆင့်တိုင်းတွင် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အထိန်းအကွပ်မဲ့သော များများထုတ်၊ များများသုံးစိတ်ထားများနှင့် တွဲနေသည့် မနာလို၊ ဝန်တိုမှုတို့က လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုများကို အုပ်ချုပ်ခွင့်ပြုမည့်အစား ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အဆုံးအမသည် စွန့်ကြဲပေးကမ်းခြင်းနှင့် မျှဝေခြင်းဆိုင်ရာ အတွေးအမြင်ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ထိုဆက်ဆံရေးများကို တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

ပါမောက္ခ အိုလီဗာအဘေနာယကေ၏စာအုပ်တွင်ပါဝင်သော အကြောင်းအရာအားလုံးသည် အထက်ပါအချက်များကို ကောင်းစွာနားလည်ရန် အရေးပါလေသည်။ နိုင်ငံရေးအင်အားကို ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသော စီးပွားရေးအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်သူများသည် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် မနာလို၊ ဝန်တိုမှု၏ ညစ်နွမ်းမှုကို ခံစားနေရပြီး ဒီကနေ့ခေတ် ကမ္ဘာ့နေရာအများအပြားတွင် အဖိုးတန် လူ့အသက်များစွာကို အကြီးအကျယ် ပျက်စီးစေသည်ဟု ယူဆရသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအင်အားဖြင့် ယစ်မူးနေသူများအား အမှန်တရားကို ပြောသည့်အခါ နားဝင်ရန်ခက်ခဲပေသည်။ ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ဦးဆောင်သူများဘက်မှ အတွေးအမြင်ကို အလုံးစုံ ပြောင်းလဲခြင်းသည် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး တည်ငြိမ်မှုအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပေသည်။ နွားများ မြစ်ကိုဖြတ်ကူးသည့်အခါ ဦးဆောင်နွားက ကောက်ကွေ့၍သွားလျှင် နောက်မှလိုက်ပါလာသော တခြားနွားများအားလုံး ကောက်ကွေ့၍သွားကြရသည်။ ဤဥပမာသည် လက်ရှိနိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေများကြောင့် လူတို့ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲများနှင့်ပတ်သက်သည့် ကမ္ဘာ့အလားအလာများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းရှိ ခေါင်းဆောင်များ၏ စိတ်နေစိတ်ထားသည် လူ့အဖွဲ့

အစည်းတစ်ခုလုံးတွင်ပါဝင်သော အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးချင်းစီ၏ စိတ်နေစိတ်ထားကို အမှန်တကယ် ထင်ဟပ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုဦးဆောင်သူတို့၏ လူ့အချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးအပြုအမူ၌ စင်စစ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေရန် လူတစ်ဦးချင်းစီသည် မိမိ၏အမြင်များ၊ အတွေးများနှင့် နှလုံးသားကို အပြုသဘောဆောင်သည့်နည်းအားဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်လာပေသည်။

ပါမောက္ခ အဘောနာယကေ၏စာအုပ်တွင် အပိုင်းနှစ်ပိုင်းပါဝင်ပြီး အပိုင်း ၁ တွင် အခန်း ၇ ခန်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ လူမှုရေးမျက်နှာစာကို ဆွေးနွေးထားပြီး အပိုင်း ၂ တွင် အခန်း ၈ မှ ၁၄ ထိ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ စီးပွားရေးမျက်နှာစာကို ဆွေးနွေးထားသည်။ သူ၏ ဆွေးနွေးချက်တွင် ပါမောက္ခ အဘောနာယကေက အထူးအားဖြင့် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမ အကြောင်း အတိတ်တွင်ရေးသားကြသော အနောက်တိုင်းစာရေးဆရာတချို့ကြောင့် လူကြိုက်များလာခဲ့သော အယူအဆအမှားကို ချေပရန် လုံလောက်သော အထောက်အထားနှင့် အရင်းအမြစ်များကို တင်ပြထားသည်။ ထိုအနောက်တိုင်းစာရေးဆရာတချို့က မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမသည် လူမှုဘဝမှ ရှောင်ဖယ်ရန်၊ အရှိတရားမှထွက်ပြေးရန် အားပေးသည့် ဘာသာတရားတစ်မျိုးဖြစ်သည်ဟု လက်ခံထားကြသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမကို ထိုဝေဖန်သူများက လူမှုတိုးတက်ရေးနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်။

ပါမောက္ခ အဘောနာယကေ၏ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များက မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဆရာတစ်ဆူအနေဖြင့် အိန္ဒိယရိုးရာ ရသေ့ရဟန်းတို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းအရ သီးသန့် နေထိုင်သည့် နည်းလမ်းကို မည်သည့်အခါမှ မကျင့်သုံးခဲ့ကြောင်း၊ သူသည် အဖွဲ့အစည်း ခေါင်းဆောင်များအပါအဝင် လူ့အဖွဲ့အစည်းရှိ လူတန်းစားအားလုံးကို လမ်းညွှန်ပေးပြီး လူတို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရားမြင့်မားရေးကို ပံ့ပိုးလျက် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း နေထိုင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် အဆင့်မြင့်ကိုယ်ကျင့်သီလများကိုအခြေခံ၍ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီး လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ တည်ငြိမ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို တည်ထောင်နိုင်ရန် အတွက် လိုက်နာအပ်သော မူဝါဒများကို ဟောကြားခဲ့ကြောင်းတို့ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိစေသည်။ တချို့သော အယူဝါဒများက အတည်ပြုထားသည့် 'အရာအားလုံးကို စီးပွားရေးက ဆုံးဖြတ်သည်'ဟူသော သီအိုရီကိုပယ်ချပြီး မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမတွင်

ယင်းကိုယ်စား လူတစ်ဦး၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကို မှန်ကန်ခိုင်မာသော ကိုယ်ကျင့်တရား အခြေခံမှုများအပေါ်တွင် စနစ်တကျ ဦးတည်ထိန်းကျောင်းရန် အရေးကြီးပုံကို ထောက်ခံ အားပေးထားသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အဆိုအမိန့်သည် မဟတ္တမဂန္တီကြီး လက်ကိုင်ထားသော အခြေခံမှုနှင့်အညီပင်ဖြစ်သည်။ ဂန္တီ၏အခြေခံမှုမှာ “ဤကမ္ဘာတွင် လူသားတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန် လုံလောက်စွာရှိသော်လည်း လူသားတို့၏လောဘကို ဖြည့်ဆည်းရန်ကား မလုံလောက်ပေ” ဟု ထောက်ပြကာ သဘာဝသယံဇာတများ အလွန်အကျွံ ထုတ်ယူအသုံးပြုခြင်းကို အလေးအနက်ဆန့်ကျင် ကန့်ကွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓ၏အဆုံးအမသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ခိုင်မာသော ကိုယ်ကျင့်တရားအခြေခံများအပေါ်တွင် တည်ဆောက်ရန် အရေးကြီးပုံကို ထောက်ပြရန် အတွက် လူသားတို့ အပြင်းအထန် တောင့်တလိုချင်နေကြသော ရုပ်ဝတ္ထုကြွယ်ဝမှုထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော ‘အရိယာဥစ္စာ’ ဟူသော ဆန်းသစ်သည့် အယူအဆကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ ပါမောက္ခ အဘောနာယက၏ လေ့လာသုံးသပ်ချက်သည် သူ၏လက်ရာတွင် ဗုဒ္ဓဝါဒလာ စီးပွားရေးဒဿန၏ ဤရှုထောင့်အားလုံးကို ထိုက်ထိုက်တန်တန် ဖော်ပြထားပေသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာတန်ဖိုးများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အစဉ်အလာအားဖြင့် ရာစုနှစ်များစွာ ရပ်တည်ခဲ့သော မြန်မာပြည်သူများအတွက် အကျိုးကျေးဇူး ရရှိစေရန် ဘိက္ခုသီလာစာရက ဤစာအုပ်အား ဘာသာပြန်ဆိုရန် စိတ်ကူးခဲ့သည်ကို မိမိအနေဖြင့် အလွန်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မိပါသည်။ ဤဘာသာပြန်လက်ရာသည် ထိုဗုဒ္ဓဘာသာတန်ဖိုးများအပေါ် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ရပ်တည်ချက်ကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန် အထောက်အကူပြုလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ဝိဒီပရီမသီရိ

ဘီအေ (ပေရာဒေနိယ၊ သီရိလင်္ကာ)၊ ဘီအေ၊ မဟာဝိဇ္ဇာ (ကင်းဘရစ်ချ်)၊
 ပါရဂူဘွဲ့. (ဟာဝိုင်ယီ)၊ စာပေပါရဂူဘွဲ့. (ဘီယူအက်စ်အယ်လ်)၊
 ပါဠိနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ပါမောက္ခအငြိမ်းစား၊ ပေရာဒေနိယတက္ကသိုလ်
 ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၉ ရက်

FOREWORD

I appreciate the commitment of Bhikkhu Silacara of Myanmar to translate into the language of Myanmar one of the standard works on early Buddhist Social and Economic Philosophy authored by the Late Professor Oliver Abeynayake. The book titled *The Social and Economic Dimensions of Early Buddhism* deals with the fundamentals of Buddhist social and economic thought and philosophy in a comprehensive and lucid manner facilitating the reader to grasp the principal teachings attributed to the Buddha in the earliest stratum of Buddhist literature, the Pali canon. At a time in which the entire world appears to be coming under the extremely competitive and consumerist social trends leading to both intra-state as well as interstate conflicts resulting in endangering peaceful co-existence, the growth of awareness among people of the teachings of the Buddha on matters relating to the social and economic sphere of human living are undoubtedly of great relevance. We are aware that the trends of globalization have overwhelmingly influenced every sector of modern humanity. As a consequence, there is an obvious threat to the maintenance of a sound sense of balance and equilibrium in human relationships threatening the universal breakdown of beneficial traditional value in the contemporary social milieu. As the Buddha emphatically stated, when human minds are defiled by envy and jealousy (issamacchariya) the inevitable consequence is the occurrence of conflict at all levels of social living. Instead of letting the social and economic relationships to be governed by envy and jealousy, coupled with unrestrained consumerial attitudes, the Buddhist doctrine has attempted to establish such

relationships in a way that could promote and ideology of generosity and sharing.

All the topics included in Prof. Oliver Abeynayake's book are relevant to gaining insight into the above points. It appears that those in possession of economic power, backed by political strength suffer from the defilement of envy and jealousy as mentioned above, causing tremendous destruction of valuable human life in many parts of the contemporary world. It may be difficult to bring good sense to persons who are intoxicated with political and economic power. As Buddha's teaching observes, a radical change of thinking on the part of those who provide leadership to society is indispensable for political, social and economic stability. When cattle cross a river, if the leading bull goes crooked all others that follow go crooked. This simile explains quite clearly the global trends related to the predicament of the contemporary political, social and economic life of the people. The psychology of the leaders in society is really a reflection of the psychology of the individual members that constitute society as a whole. Therefore, it becomes necessary for each individual to transform one's attitudes, thoughts and inclinations in a wholesome manner in such a way that it is causally reflected in the social behavior of those who provide leadership to society.

Prof. Abeynayake's book consists of two parts, with Part I discussing the Buddhist Social Dimension in Seven chapters, and Part II discussing the Buddhist Economic Dimension consisting of chapters eight to fourteen. In his discussion Prof. Abeynake presents sufficient evidence and material to refute the mistaken notion that came to be popularized in the past mainly by some Western writers on the teaching of the Buddha, maintaining that it is a religion that encourages the rejection of social living and promotes a reclusive and escapist ideal. The Buddhist teaching was interpreted by such critics as going counter to social progress.

Prof. Abeynayake's observations make it clear that the Buddha, as a teacher never adopted the socially isolated attitude of the traditional Indian hermits, but lived in the midst of society, contributing to the moral wellbeing of people instructing all classes of people in society, including the social leadership regarding the principles to be followed for establishing an economically prosperous, and socially and politically stable society on the basis of refined ethical principles. The theory of economic determinism that is affirmed by certain doctrines is rejected, and instead the significance of directing a person's economic life on the foundation of sound ethical principles is advocated in Buddhist doctrine. The Buddhist doctrine accords with the principle advocated by Mahatma Gandhi who emphatically argued against the over - exploitation of material resources of the natural world pointing out that there is enough in the world to satisfy human needs but not enough to satisfy human greed. The Buddhist doctrine attempted to introduce the novel concept of noble wealth which is superior to the material wealth that people intensely crave for pointing out the importance of establishing the economic life of the people on a firm ethical foundation. Prof. Abeynayake's analysis has done justice to all these aspects of Buddhist economic philosophy in his work.

I am pleased that Bhikkhu Silacara thought it fit to translate this work for the benefit of the people of Myanmar, who have traditionally stood during many centuries for upholding Buddhist values. I hope this work will help in strengthening their commitment to such values.

P.D. Premasiri

B.A. (Peradeniya, Sri Lanka) : B.A. ; M.A. (Cambridge);

Ph.D. (Hawaii); D. Lit. (B.U.S.L.)

Emeritus Professor of Pali and Buddhist Studies,

University of Peradeniya.

29th March 2025

The first step in the process of writing a book is to choose a topic. It is important to choose a topic that is interesting to you and that you have some knowledge about. Once you have chosen a topic, you need to do some research to see what has already been written about it. This will help you to find a unique angle for your book. After you have done your research, you need to create an outline for your book. This will help you to organize your thoughts and to see how your book will flow. Once you have an outline, you can start writing. It is important to write regularly and to not get discouraged if you do not feel like writing every day. Remember, writing is a process and it takes time. Once you have finished writing, you need to edit your book. This is a very important step and it can be difficult. You may want to ask someone else to read your book and give you feedback. Finally, you need to publish your book. There are many ways to do this, including self-publishing and traditional publishing. Once your book is published, you can start promoting it and hopefully, it will be successful.

အရှင်နန္ဒာစာရ အမှာစာ

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်များသည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲအပေါင်းမှ လွတ်ကင်းဖို့ရာ အတွက်တင်မကဘဲ တစ်နည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာအကျိုးစီးပွားသက်သက်သာ မဟုတ်ဘဲ လောကီလူမှုဘဝအကျိုးအတွက်လည်း များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓနှင့် တပည့်သားသံဃာတော်တို့သည် လူအများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် တရားတော်များကိုလည်း အခါအားလျော်စွာ လမ်းညွှန် ဟောကြားလေ့ရှိကြသည်။ ပါဠိပိဋကတ်တော်များထဲတွင် ထိုထိုသောလူမှုရေးရှုထောင့်၊ စီးပွားရေးရှုထောင့်များဖြင့် ဟောကြားထားသောတရားတော် အမြောက်အမြားရှိကြသည်။

နိုင်ငံတကာဗုဒ္ဓစာပေလေ့လာမှုပုံစံများတွင် ပိဋကတ်တော်များကို တရားတော် ရှုထောင့်၊ ဘာသာဗေဒရှုထောင့်များအပြင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးရှုထောင့်များ၊ သမိုင်း ကြောင်းနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာရှုထောင့်များဖြင့်လည်း လေ့လာကြသည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်း အားဖြင့် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာတန်ဖိုးများလည်း မြင့်တက်လာပြီး ဗုဒ္ဓခေတ် လူနေမှုအခြေ အနေများကိုပါ ရုပ်လုံးကြွလာစေသည်။ ထိုခေတ် ထိုအခါက မည်သို့နေထိုင်သွားလာ ကြသည်၊ ရှာဖွေလှုပ်ရှားကြသည်၊ ဖန်တီးတီထွင်ကြသည်တို့ကို သိမြင်နိုင်ပြီး ယင်းလူနေမှု ဘဝများတွင် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များက မည်သို့ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့ကြသည်တို့ကိုပါ ထင်ရှားသိမြင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓနှင့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းသည် ထိုခေတ်က လူသားတို့၏ လောကီ ကိုယ်ကျင့်ဆိုင်ရာများ၊ လောကုတ္တရာကိုယ်ကျင့်ဆိုင်ရာများကို ထဲထဲဝင်ဝင် လမ်းညွှန်ခဲ့ ကြသည်။ ထို့အပြင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကိုလည်း အမြင်သစ်ဖြင့်

တော်လှန်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များတွင် ဇာတ်ခွဲခြားမှုများ၊ လွဲမှားသောလူမှုဝန်းကျင်စံနှုန်းများ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ၊ လိင်ခွဲခြားမှုများကို တော်လှန်သောအမြင်ဖြင့် အသစ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမျှမကသေး စီးပွားရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများတွင်လည်း ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ စံပြုလမ်းညွှန်မှုများကို ထုတ်နုတ်ပြသခဲ့သည်။

ဤသို့သော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များကို ဗုဒ္ဓဝါဒလူမှုရေးအမြင် (Buddhist Social Dimension) ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒဘောဂဗေဒ (Buddhist Economic Philosophy) အစရှိသည့် ဘာသာရပ်ခေါင်းစဉ်များအောက်တွင် လေ့လာကြရသည်။ နိုင်ငံတကာရှိ ဗုဒ္ဓစာပေလေ့လာရေးဌာနများ၊ တက္ကသိုလ်များတွင် ယင်းဘာသာရပ်များကို အထူးပို့ချ သင်ကြားကြသည်။ ထိုသို့သော သင်ကြားပို့ချမှုများကို နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကျော် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ပါမောက္ခဆရာကြီး အိုလီဗာအဘောနာယက၏ *'The Social and Economic Dimensions of Early Buddhism'* စာအုပ်သည် အင်မတန်မှပင် တန်ဖိုးကြီးသောစာအုပ်ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးသည် ဗုဒ္ဓဝါဒလာ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအမြင်များကို နိုင်ငံတကာတက္ကသိုလ်အများစုတွင် ပို့ချပေးခဲ့သည်။ လက်ရှိစာအုပ်သည် ထိုပို့ချချက်များ (အထူးသဖြင့် ဗုဒ္ဓ-ဓမ္မစင်တာ၊ ဟောင်ကောင်တွင် ပို့ချခဲ့သောပို့ချချက်များ)ကို စုစည်း၍ ထုတ်ဝေထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်သည် အခြေခံကျောင်းသားများ ဖတ်ရှုလေ့လာရန်အတွက် စီစဉ်ထားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပို့ချရာတွင် ကျောင်းသားများ အလွယ်တကူ မှတ်မိစေရန်အတွက် Handout များကဲ့သို့ စီစဉ်ထားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဖတ်ရှုလေ့လာရသည်မှာ အင်မတန်ပေါ့ပါး၍ လွယ်ကူထိမိသည်။

ယခုလက်ရှိ မြန်မာဘာသာပြန်သူ ဆရာတော် ဘိက္ခုသီလာစာရကလည်း မူရင်းစာရေးဆရာကြီး အိုလီဗာ၏အဘော်နှင့် ထေရဝါဒတရားတော်စံများကို လွတ်ကင်းမှုမရှိရလေအောင် အကောင်းဆုံးကြိုးစားထားသည်ကို မြင်တွေ့ရသည်။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ စာပေများကို ဘာသာပြန်ခြင်းသည် ဘာသာစကားကျွမ်းကျင်မှု တစ်ခုတည်းဖြင့် မလုံလောက်ပေ။ မူရင်းစာပေ၏ အဓိကပညာရပ်ကိုလည်း ကောင်းစွာကျွမ်းကျင်ဖို့ရန် လိုအပ်သည်။ ယခုဘာသာပြန်ဆရာတော်သည် သူ့ကိုယ်တိုင်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာရှုထောင့်မှ

ဆင်းရဲမွဲတေမှုများအကြောင်း၊ စီးပွားရေးအကြောင်းများကို သုတေသနပြုလုပ်နေသည့် သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်သဖြင့် ဤပညာရပ်များနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေပြီး ထိထိမိမိ ဘာသာပြန် ဆိုနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆရာတော်သည် ဗုဒ္ဓစာပေဘာသာပြန် အတွေ့အကြုံကောင်းများရှိသူ ဖြစ်ပြီး GOG အဖွဲ့၏ ဘာသာပြန်စာအုပ်ဖြစ်သော ‘မူလမြတ်ဒေသနာ’ စာအုပ်တွင်လည်း ဘာသာပြန်ခြင်း၊ တည်းဖြတ်ခြင်းနှင့် စီစဉ်ခြင်းကိစ္စများကို အထူး ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သူ၏လုပ်ဆောင်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာဗုဒ္ဓစာပေများနှင့် မြန်မာစာဖတ် ပရိသတ်များကို ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို ရစေသည်။

ယခုလည်း ဤအဖွဲ့တန်စာအုပ်ကို မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ်လက်ထဲသို့ ရောက်စေ ရန်အတွက် ဘာသာပြန်ပေးပါသော ဆရာတော် ဘိက္ခုသီလာစာရကို အလွန်ပင် ကျေးဇူးတင်မိပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာဗုဒ္ဓစာပေများကို ဘာသာပြန်သည့် လုပ်ငန်းများကိုလည်း အထူးအားပေးသင့်သည်။ သို့မှသာ အမြင်သစ်များ၊ မတူ ကွဲပြားသောအမြင်များကို တွေ့ထိနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး မတူညီမှုကို လက်ခံနိုင်သည့် အကျင့် ကောင်းများ ရရှိလာမည်ဖြစ်သည်။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓသာသနာထွန်းကားသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်များကို နေ့စဉ်ဘဝတွင် ကျင့်သုံးကြပါသော်လည်း လူမှုရေးရှုထောင့်မှ စီးပွားရေးရှုထောင့်မှ ကျင့်သုံးကြသည်ကို တွေ့ရခဲသည်။ ဤစာအုပ်အားဖြင့် ရှိရင်းစွဲ မြန်မာ့ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု စံနှုန်းများသည် လူမှုရေးရာစံနှုန်းများအထိ တိုးတက်လာနိုင် မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

မေတ္တာဖြင့် . . .
အရှင်နန္ဒာစာရ

Master of Buddhist Counselling, University of Hong Kong.
M.A. (Buddhist Studies), University of Kelaniya.
Ph.D. Researcher at PGIPBS. University of Kelaniya.

ဘာသာပြန်ဆိုသူအမှာစာ

ဤစာအုပ်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ဟောင်ကောင်တက္ကသိုလ်ရှိ Buddha - Dhamma Centre of Hong Kong က Buddhist Studies ဌာနအတွက် ပြဋ္ဌာန်းကျမ်းစာအုပ်တစ်အုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေထားခြင်းဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံ၊ Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies (PGIPBS), University of Kelaniya တွင်လည်း Buddhist Sociology ဘာသာရပ်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းကျမ်းစာအုပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းထားသော စာအုပ်တစ်အုပ်လည်းဖြစ်သည်။

Buddhist Studies နယ်ပယ်ရှိ စိနိုယာကျောင်းသားကြီးများကလည်း Buddhist Sociology အတွက် ဂျူနိုယာကျောင်းသားများအနေဖြင့် ဤစာအုပ်ကို ဖတ်သင့်ကြောင်းနှင့် မြန်မာဘာသာပြန်ဖြင့် ရိုပါက အကျိုးများမည်ဖြစ်ကြောင်း မကြာမကြာ ပြောဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်တိုင်စိတ်ဝင်တစား ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့ပြီး ရှေးတွင် တစ်စုံတစ်ဦးက မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားခြင်း ရှိ၊ မရှိ ရှာဖွေကြည့်ခဲ့သည်။ ဤစာအုပ်သည် မြန်မာဘာသာပြန်ဖြင့် မရှိသေးခြင်း၊ ဟောင်ကောင်ထုတ်ဖြစ်၍ အွန်လိုင်းတွင် အခမဲ့မရနိုင်ခြင်း၊ ထုတ်ဝေရေးဌာနက ထပ်မံရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းကို ရပ်နားထားသည့်အတွက် စာအုပ်ဆိုင်များတွင် အလွယ်တကူ ဝယ်ယူ၍မရနိုင်ခြင်း စသည် တို့ကြောင့် မြန်မာပြည် ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်များနှင့် သုတေသနကျောင်းသားများအတွက် အလွယ်တကူ ဖတ်ရှုနိုင်ရန်နှင့် အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ ရရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ မြန်မာ ဘာသာသို့ပြန်ဆိုရန် စိတ်ပိုင်းဖြတ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ဤစာအုပ်ကို စတင်ဘာသာပြန်ဆိုခဲ့ပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြီးစီးခဲ့သည်။

ဤစာအုပ်သည် ရှေးဦး ဗုဒ္ဓဝါဒလာ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များကို မူရင်းပိဋကတ်ပါဠိတော်ကို ကိုးကား၍ ဆွေးနွေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စသော လူမှုရေးရာများအပေါ်

ရှေးဦးဗုဒ္ဓဝါဒရှုထောင့်မှ ချဉ်းကပ်လေ့လာနည်းကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆက်လက်တွေးခေါ် နိုင်ရန် လမ်းဖွင့်ပေးထားသည်။ ပါမောက္ခ အိုလီဗာအဘောနာယကေ၏ တချို့သော ဆွေးနွေးချက်များသည် မူရင်းပါဠိသုတ္တန်တချို့ကို သုံးသပ်ရာတွင် စာဖတ်သူတို့၏ ကောက်ချက်နှင့် ထပ်တူမကျ ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ထိုအချက်ကပင် အကြောင်းအရာတစ်ခု အပေါ် မိမိ၏ စူးစမ်းလိုစိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပြီး သုတေသနလမ်းကြောင်းဆီသို့ ပို့ဆောင် ပေးလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

ဤစာအုပ်၏အပိုင်း ၁ တွင် 'Social' ဟူသော အင်္ဂလိပ်စကားလုံးကို 'လူမှုရေး' ဟုသာ ယေဘုယျဘာသာပြန်ဆိုပါက လူပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု ထင်မှား နိုင်စရာရှိသည်။ စင်စစ် ဤအပိုင်းတွင် ပါမောက္ခ အိုလီဗာအဘောနာယကေက လူပုဂ္ဂိုလ် အဖွဲ့အစည်းနှင့် ရဟန်းသံဃာအဖွဲ့အစည်းနှစ်မျိုးလုံးကို ရည်ရွယ်၍ 'Social' ဟူသော စကားလုံးကို သုံးနှုန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဖွဲ့အစည်း နှစ်မျိုးလုံးကို ခြုံငုံမိ စေရန် 'Social' ဟူသောစကားလုံးကို 'လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ' ဟု ဘာသာပြန်ဆို ထားသည်။ တစ်ဖန် အပိုင်း ၂ တွင်လည်း 'Social' ဟူသော အလားတူစကားလုံးကို အသုံးပြုထားသည်။ သို့သော် ရဟန်းအဖွဲ့အစည်း၌မရှိ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းသက်သက်၌သာ ရှိသော 'စီးပွားရေးဆက်စပ်မှု'ကို ရည်ညွှန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အပိုင်း ၁ နှင့် အပိုင်း ၂ တွင် Social Background ဟု စကားလုံးအရ ထပ်တူ အသုံးပြုထားသော်လည်း ယင်းစကားလုံး၏ အကြောင်းအရာ၊ ရည်ညွှန်းချက်တို့မှာ မတူကြသည်ကို သတိပြုစေလိုပါသည်။ သို့သော် ခေါင်းစဉ်၌ကား စကားလုံးပြေပြစ်စေရန် အတွက် 'လူမှုရေး'ဟုသာ အသုံးပြုထားသည်။

ထို့အပြင် PTS (Pali Text Society) ကျမ်းညွှန်းများကို မြန်မာစာဖတ် ပရိသတ်များအတွက် အလွယ်တကူရှာဖွေနိုင်ရန် ရင်းနှီးပြီးသားဖြစ်သည့် ဆဋ္ဌမူ ကျမ်းညွှန်းသို့ ပြောင်းလဲပေးထားသည်။ လိုအပ်သည့်နေရာများတွင် မူရင်းတိုက်ရိုက် ပါဠိတော်များနှင့် ဘာသာပြန်ဆိုသူ၏ မှတ်ချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

ရှေးဦးစွာ ဤစာအုပ်အကြောင်း စိတ်ဝင်တစားရှိအောင် လမ်းညွှန်ပေးခဲ့ကြသော ရှေးစိနီယာကျောင်းသားကြီးများကို ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါသည်။ စာအုပ်ကို ဘာသာပြန်လို စိတ်ဖြစ်အောင် လမ်းကြောင်းဖွင့်ပေးခဲ့ကြသော ပညာရေးကို ညီအစ်ကိုကဲ့သို့ အတူတူ

လက်တွဲလုပ်နေကြသည့် GoG အဖွဲ့သားများအားလုံးကို ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါသည်။ ထို့နောက် သူ၏သုတေသနလုပ်ငန်းများတစ်ဖက်နှင့် အချိန်များစွာပေးကာ ဘာသာပြန် မှုကြမ်းကို ဆွေးနွေး၊ ဝေဖန်၊ စိစစ်၊ အကြံပြု၊ တည်းဖြတ်၊ အမှားပြင်ဆင်ပေးပါသော ဆရာတော်ဦးပဏ္ဍိတ (ဇင်းကျိုက်) အား အထူးအထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ဘာသာပြန်မှုကြမ်းကို Proof reading ပြုလုပ်ပေးပါသော အရှင်ရေဝတ (Ph. D) ဖျာပုံနှင့် ဆရာလေး မပညာစာရီလင်္ကာရ (M. Phil) ၊ အရှင်သီလာစာရ (အရာတော်) တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါသည်။ တစ်ဖန် ဤစာအုပ်ကို ဘာသာပြန်ခွင့်နှင့် ထုတ်ဝေခွင့်အတွက် ခွင့်ပြုချက်ရအောင် ကူညီပေးကြသည့် ဟောင်ကောင်တက္ကသိုလ်တွင် ပညာသင်ကြားနေကြသော အရှင်ဇနကာ၊ အရှင်ဣန္ဒာဘာသနှင့် ဘိက္ခုနီ Ven Lan ၃ ဦးတို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် ပညာရေးကို အားပေး လိုလားသည့် စိတ်အရင်းခံဖြင့် မူရင်းစာအုပ်ကိုဖတ်ရှု၍ ပထမအမှာစာရေးသားပေးသည့် မိမိ၏ Supervisor ဖြစ်သော Emeritus Prof. P.D. Premasiri နှင့် ဘာသာပြန်မှုကို ဖတ်ရှု၍ ဒုတိယအမှာစာရေးသားပေးသည့် အရှင်နန္ဒာစာရတို့နှစ်ဦးအား အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဘာသာပြန်ဆိုစဉ်မှသည် စာအုပ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်အထိ တစ်နည်းနည်းဖြင့် ကူညီပေးခဲ့သူ မိတ်ဆွေ သူငယ်ချင်း၊ အပေါင်းအသင်းအားလုံးကိုလည်း အထူးပင်ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဤစာအုပ်ကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဘာသာပြန်ခွင့်နှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပေးပါသော Prof. K. L Dhammajoti နှင့် Buddha - Dhamma Centre of Hong Kong တို့ကို ကျေးဇူးအထူးပင် တင်ရှိ ပါကြောင်း မှတ်တမ်းတင်လိုပါသည်။

ဘိက္ခုသီလာစာရ
 ပေရာဒေနိယတက္ကသိုလ်
 ကနီမြို့၊ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ
 ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ

မုရင်းစာရေးသူအမှာစာ

ဤစာအုပ်တွင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၊ ကေလနိယတက္ကသိုလ်၏ အောက်တွင်ရှိသော ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာ၌ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့အတွက် မိမိပို့ချခဲ့သောမှတ်စုများကို စုစည်းကာ အခန်းပုံစံပေါင်းစပ်ပြင်ဆင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ စာဖတ်သူများ သတိပြုမိမည်မှာ ဤစာအုပ်၏ ပထမပိုင်းသည် ရှေးဦးဗုဒ္ဓဝါဒလာ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မျက်နှာစာနှင့် သက်ဆိုင်သော အခန်းများကို တင်ပြထားပြီး ဒုတိယပိုင်းသည် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ မျက်နှာစာနှင့်သက်ဆိုင်သော အခန်းများကို တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

မိမိသည် ဤမှတ်စုများကို ပို့ချရန် ပြင်ဆင်စဉ်က စာအုပ်အဖြစ်ထုတ်ဝေရန် စိတ်ကူးမရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ဗုဒ္ဓဝါဒလေ့လာရေးကျောင်းသားများနှင့် ဆရာများ၏တိုက်တွန်းမှုကြောင့် မိမိ၏ ယခင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ သူတို့က နောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဝါဒလေ့လာရေး ကျောင်းသားများအတွက် ဤမှတ်စုများ၏ အသုံးဝင်မှုကို အလေးထားပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ရှေးဦးဗုဒ္ဓဝါဒ၏ မျက်နှာစာနှစ်ခုကို စာအုပ်တစ်အုပ်ထဲတွင် ဤကဲ့သို့ အပိုင်းခွဲ၍ ဆွေးနွေးထားခြင်းမရှိသောကြောင့် မိမိအနေဖြင့် သူတို့၏တိုက်တွန်းမှုကို မလွန်ဆန်နိုင်ဖြစ်ရကား ယင်းမှတ်စုများကို ထုတ်ဝေရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့လိုက်သည်။

မိမိသည် ယခုအချိန်ထိ တက္ကသိုလ်များတွင် နှစ်ပေါင်း ၅၁ နှစ်ကြာ သင်ကြား ပို့ချခဲ့သည်။ ထိုကာလအတွင်း မိမိအနေဖြင့် မှတ်စုများပြင်ဆင်၍ ပို့ချခဲ့ခြင်းမရှိသလို ကျောင်းသားများကိုလည်း မှတ်စုများပေးခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် စည်းစနစ်ရှိပြီး နည်းလမ်းကျသည်ဟု မိမိ၏ပို့ချချက်များကို အမြဲတမ်းချီးကျူးခံခဲ့ရသည်။ ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာတွင် မှတ်စုများပေးခြင်းသည် မဖြစ်မနေလုပ်ရမည့် အလေ့အထဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ဤမှတ်စုများကို ထိုလိုအပ်ချက်အရ ပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စာဖတ်သူများသည် ပထမဦးစွာ ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာကို ကျေးဇူးတင်သင့်ပါသည်။

ဤမှတ်စုတစ်ခုစီကို နာရီဝက်ခွဲကြာ ပို့ချချက်အတွက် ရည်ရွယ်ပြင်ဆင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပို့ချချက်တစ်ခုစီတွင် မိမိသည် ဤစာအုပ်တွင် မပါဝင်သော အချက်အလက် များနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကို ထည့်သွင်းပို့ချခဲ့သည်။ မိမိမြင်မိသည်မှာ ဤအချက် အလက်များသည် ကျောင်းသားများနှင့် ဆရာများအတွက် ဤစာအုပ်တွင် မိမိပြောခဲ့သည် များကို တိုးချဲ့စဉ်းစားရန် အခွင့်အရေးဖြစ်စေမည်ဟု ထင်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဤထပ်တိုး အချက်အလက်များနှင့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များသည် မှတ်စုတွင်ဖော်ပြထားသော အချက် များကို ရှင်းလင်းစေရန် အထောက်အပံ့ကောင်းကောင်းပေးပါလိမ့်မည်။ ဤအချက်က စာဖတ်သူများကို ဤစာအုပ်တွင် မိမိဆွေးနွေးခဲ့သော အကြောင်းအရာများ၏ ပြောင်းလဲ နိုင်ခြေကို နားလည်စေမည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် မိမိအသုံးပြုထားသော နည်းလမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ အနည်းငယ် ပြောရန်လိုပါသည်။ ခေတ်ပေါ်စာပေများနှင့် ကွဲပြားသည်မှာ အခန်းတစ်ခုစီ၏အဆုံးတွင် အရှည်ကိုးကားချက်များနှင့် မှတ်စုများပါဝင်ခြင်းမရှိပေ။ စာအုပ်၏အဆုံးတွင် စာစုစာရင်း အများအပြားကို ထည့်သွင်းခြင်းမှလည်း ရှောင်ရှားထားသည်။ အခန်းအားလုံးသည် အဓိကအားဖြင့် ပါဠိသုတ္တန်များကို အခြေခံထားသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုးကားချက်များနှင့် သုတ္တန်များကို အမည်နှင့်တကွ အခန်းတစ်ခုစီ၏စာကိုယ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထပ်ဆင့် ကျမ်းစာများကိုဖော်ပြထားမှု အလွန်နည်းသည်။ စာဖတ်သူများအတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်စေရန် ပါဠိစာပေအသင်း (PTS) က ထုတ်ဝေသောစာအုပ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော စာမျက်နှာနံပါတ်များကိုလည်း သက်ဆိုင်ရာနေရာများတွင် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ဤနေရာတွင် အလေးအနက်ထား၍ ပြောရမည်မှာ မိမိ၏ တက္ကသိုလ်ဘဝတစ်လျှောက် ဖတ်ရှုခဲ့သောစာအုပ်များ၊ စာတမ်းများနှင့် ဆောင်းပါးများစွာသည် ဤစာအုပ်ထုတ်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ မိမိသည် ပထမနိကာယ် ၄ ခုကို ဘာသာပြန်ဆိုခဲ့သော Mr. Maurice Walsher၊ အရှင်ဉာဏမောဠိနှင့် ဘိက္ခုဗောဓိတို့အား ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိ ပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် မိမိသည် သူတို့၏ ဘာသာပြန်ဆိုချက်များကို အနည်းငယ်သာ ပြင်ဆင်၍ လွတ်လပ်စွာ အသုံးပြုခဲ့သည်။

ဤစာအုပ်တွင် မိမိဆွေးနွေးထားသော ရှုထောင့်နှစ်ခုသည် အပြန်အလှန် ဆက်နွှယ်နေသောကြောင့် အကြောင်းအရာထပ်နေမှုများ ရှိနိုင်သည်။ ထို့အပြင်

ဤစာအုပ်ကို အခြေခံထားသော သင်တန်းနှစ်ခုကို ကာလအတန်ကြာ ခွဲခြားပို့ချခဲ့သောကြောင့် အကြောင်းအရာထပ်နေမှုများ ဖြစ်နိုင်ခြေကို ရှောင်ရှား၍မရပေ။ ဤစာအုပ်တွင် အကြောင်းအရာထပ်နေမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်ဆင်မှုများ မပြုဖြစ်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ပထမပိုင်းနှင့် ဒုတိယပိုင်းကို သီးခြားစီလေ့လာနိုင်ပါသည်။

ဤနေရာတွင် မိမိသည် ဗုဒ္ဓဝါဒသင်ကြားမှုများနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများကို စစ်မှန်သော ပညာရေးဆိုင်ရာ စိတ်ဝင်စားမှုဖြင့် ပေါင်းစပ်ရန် ကြိုးစားနေသော ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာ၏ တည်ထောင်သူဒါရိုက်တာဖြစ်သော ပါမောက္ခ အရှင်ကေ အန်လ် ဓမ္မဇောတိ (Ven. Prof. K. L. Dhammajoti) အား အကြောင်း ၂ ချက်ကြောင့် ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတင်လိုပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ပါမောက္ခ ဓမ္မဇောတိက မိမိအား ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာတွင် မဟာဝိဇ္ဇာကျောင်းသားများ အတွက် သင်တန်းများပို့ချရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ခြင်းမရှိပါက ဤစာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဒုတိယအချက်မှာ သူသည် ပို့ချချက်များကို ဤပုံစံဖြင့်ထုတ်ဝေရန် အားပေးခဲ့သူဖြစ်သည့်အပြင် ဤစာအုပ်ကို ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာ၏ ထုတ်ဝေမှုအဖြစ် လက်ခံပေးခဲ့သူလည်းဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒပညာရေးအတွက် ပိုမိုကြာရှည်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် သူ့အား သတ္တိနှင့်ပညာဉာဏ်များ ပေးစွမ်းပါစေဟု ဆုတောင်းပါသည်။

မိမိသည် ဟောင်ကောင်ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာ၏ မှတ်ပုံတင်အရာရှိ Ms. Joanna Choi နှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးအရာရှိ Mr. Andrew Ananda Lau တို့အား သူတို့၏ နည်းပညာဆိုင်ရာ အကူအညီနှင့် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အကူအညီများအတွက် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ သူတို့သည် မိမိ၏ ဟောင်ကောင်တွင် နေထိုင်မှုကို ပိုမိုသက်သောင့်သက်သာ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ဤစာအုပ်ကို စာနယ်ဇင်းအတွက် စာအုပ်အဖြစ် စနစ်တကျ ပြင်ဆင်ပေးရာတွင် အလွန်အာရုံစိုက်ပြီး ဂရုတစိုက်လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့သော ဟောင်ကောင်တက္ကသိုလ်မှ ပါရဂူဘွဲ့ကျောင်းသား ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသား အရှင်ဉာဏနန္ဒကို ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ မိမိနေထိုင်စဉ်ကာလအတွင်း ပျော်ရွှင်ဖွယ်မိတ်ဆွေဖြစ်ပေးခဲ့ကြသည့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသား အရှင်နာဂသေနနှင့် အရှင်ဗုဒ္ဓရက္ခိတတို့ကိုလည်း စိတ်ရင်းမှန်ဖြင့် ကျေးဇူးတင်စကား ပြောလိုပါသည်။ ဤစာအုပ်ထုတ်ဝေမှုကို ရက်ရောစွာ စီစဉ်ပေးခဲ့သော ဟောင်ကောင် Glorious Sun Charity Group ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မိမိ၏ ဇနီး Kanthi အား စိတ်ရောကိုယ်ပါ ကျေးဇူး
 အထူးတင်ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတင်လိုပါသည်။ သူ(မ) မရှိပါက မိမိသည် ဟောင်ကောင်
 ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာ၌ ထမ်းဆောင်ခဲ့သောတာဝန်ကို ပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်
 မဟုတ်ပါ။ သူ(မ)သည် ဤစာအုပ်တွင် စုစည်းထားသော ဟောပြောချက်များကို စာရိုက်
 ပေးရုံသာမက စာအုပ်၏အကြောင်းအရာများကို စနစ်တကျဖြစ်စေရန် အသုံးဝင်သော
 အကြံပြုချက်များကို ပေးခဲ့ပြီး စာအုပ်၏ဖွဲ့စည်းပုံ ပုံစံကို ပြီးပြည့်စုံအောင် အများကြီး
 ကူညီပေးခဲ့သည်။

ပါမောက္ခအိုလီဗာအဘောနာယကေ
 ဟောင်ကောင် ဗုဒ္ဓဓမ္မစင်တာ
 ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ

အပိုင်း - ၁

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအဖြင့်^၁

---

၁ 'Social' ဟူသော အင်္ဂလိပ်စကားလုံးကို 'လူမှုရေး'ဟုသာ ယေဘုယျဘာသာပြန်ဆိုပါက လူပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု ထင်မှားနိုင်စရာရှိသည်။ စင်စစ် ဤစာအုပ်တွင် ပါမောက္ခ Oliver Abeynayake က လူပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့အစည်းနှင့် ရဟန်းသံဃာအဖွဲ့အစည်း နှစ်မျိုးလုံးကို ရည်ရွယ်၍ Social ဟူသော စကားလုံးကို သုံးနှုန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နှစ်မျိုးလုံးကို ခြုံငုံမိစေရန် 'လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ'ဟု ဘာသာပြန်ဆိုထားသည်။
- ဘာသာပြန်ဆိုသူ။

အခန်း - ၁

ဗုဒ္ဓ၏ လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အခြေခံကျင့်ဝတ်များ

ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ လူမှုရေးဒဿနမရှိဟု အခိုင်အမာယုံကြည်ထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ရှိလေသည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်း၏ ရှေ့ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ပါမောက္ခမက်စ်ဝေဘာ (Professor Max Weber) ပင်ဖြစ်သည်။ သူ၏ အိန္ဒိယရှိ ဘာသာတရားများ 'Religions of India' စာအုပ်တွင် ရဟန္တာဟူသည် မိမိအကျိုးကိုသာ ကြည့်သူ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားလေသည်။ ရဟန္တာသည် နောက်ဆုံးလွတ်မြောက်ခြင်းချမ်းသာကို ရရှိနိုင်ရန် တခြားသူတို့ထံမှ မည်သည့်အကူအညီကိုမျှ မမျှော်လင့်ချေ။^၂ ဤအချက်ကို ထောက်ခံကြသူများထဲတွင် Murti, Spiro နှင့် Bechert တို့သည် ထိပ်ဆုံးက ဖြစ်သည်။^၃ ထိုအထဲမှ တချို့က ဂျိန်းနှင့်ဗုဒ္ဓဝါဒတို့သည် ရသေ့ရဟန်းတို့၏ဘာသာ (Ascetic Religions) ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတို့တွင် လူမှုရေးဒဿနမရှိနိုင်ဟု ဆိုကြသည်။

ဤပညာရှင်အားလုံးတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ရဟန္တာမဖြစ်ခင် ဖြတ်သန်းခဲ့ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကြပုံ မပေါ်ချေ။ အတိအကျဆိုရသော် တစ်စုံတစ်ဦးသည် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးလမ်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးကြခြင်းကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်၏။ ထို ၈ ပါးထဲမှ ရှေးလမ်းစဉ် ၅ မျိုးသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်နေကြောင်း အတော်

၂ Weber, Max. *The Sociology of Religion*, First Indian Edition, 1992. P. 213 ။

၃ Murti, T.R.V., *The Central Philosophy of Buddhism*, London, 1955.

Spiro, Melford, *Buddhism and Society*, London, 1971.

Bechert, Heinz, *Buddhism and Society*, Vol 24, No 4, 1985 တို့ကိုရှုပါ။

ထင်ရှားလှသည်။ ယင်းတို့ကို တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း ကျင့်သုံးရန်မဟုတ်ချေ။ ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ရောက်ပြီးနောက် မဂ္ဂင်အားလုံးသည် ရဟန္တာဇာသန္တာန်ဝယ် ပင်ကိုလက္ခဏာ အဖြစ် ရှိနေပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် မှန်ကန်သောအမြင်ရှိခြင်း- သမ္မာဒိဋ္ဌိ (Right View) ၊ မှန်ကန်သောအယူအဆရှိခြင်း - သမ္မာသင်္ကပ္ပ (Right Concept) ၊ မှန်ကန်သောစကားရှိခြင်း - သမ္မာဝါစာ (Right Word) ၊ မှန်ကန်သော အမှုရှိခြင်း - သမ္မာကမ္မန္တ (Right Action) ၊ မှန်ကန်သောနေထိုင်မှုရှိခြင်း - သမ္မာ အာဇီဝ (Right Living) ၊ မှန်ကန်သောအားထုတ်မှုရှိခြင်း - သမ္မာဝါယာမ (Right Effort)၊ မှန်ကန်သော အောက်မေ့နှလုံးသွင်းမှုရှိခြင်း - သမ္မာသတိ (Right Mindfulness) ၊ မှန်ကန်သောတည်ကြည်စူးစိုက်မှုရှိခြင်း - သမ္မာသမာဓိ (Right Concentration) ဟူသော မဂ္ဂင် ၈ ပါး၊ သမ္မာဉာဏနှင့် သမ္မာဝိမုတ္တိဟူသော တရား ၁၀ ပါးနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟုဆိုသည်။^၆ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာသည် သဘာဝအားဖြင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်မှုရှိလေ၏။ ပါဠိပိဋကတ်သုံးပုံထဲမှ သုတ္တန်များသည် ရဟန္တာနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြား ဆက်စပ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များနှင့် ပြည့်နှက်နေသည်ဆိုသောအချက်ကို အလေးအနက်ပြုရသည်ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ မဇ္ဈိမနိကာယ်လာ စင်္ဂါသုတ္တန်ကို အာရုံပြုစေလိုပါသည်။^၇ ဤသုတ္တန်၌ ရဟန္တာဖြစ်၍ သစ္စာသိရန်ကျင့်သုံးရမည့်လမ်းစဉ်ကို ဟောကြားထားလေသည်။^၈ ထိုလမ်းစဉ်၌ အောက်ပါ အဆင့်တို့ ပါဝင်ကြသည်။ ဆရာ၌ယုံကြည်ခြင်း၊ ဆရာထံသို့ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ဆရာကို အရိုအသေပေးခြင်း၊ ဆရာပြောမည့်စကားကို နားထောင်ခြင်း၊ ဆရာဟောသည့် တရား စကားအား ကြားနာခြင်း၊ ကြားနာရသည့် တရားစကားကိုမှတ်သားခြင်း၊ မှတ်သား

^၆ ဒီ၊ ၃၊ ၂၂၅။ (ဆရာကြီး အိုလီဗာ၏ မဂ္ဂင် ၈ ပါးအား ဤကဲ့သို့ ဘာသာပြန်ဆိုထားခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှင်းလင်းချက်ကို အခန်း ၃ တွင်ရှုပါ။ - ဘာသာပြန်ဆိုသူ။)

^၇ မ၊ ၂၊ ၃၇၅။

^၈ သစ္စာသိခြင်းနှင့် ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၌ သစ္စာသိခြင်းသည် ပထမ၊ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်းသည် ဒုတိယ ဖြစ်သောကြောင့် 'သစ္စာသိ၍ ရဟန္တာဖြစ်ရန်' ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သင့်သော်လည်း မူရင်း စာရေးဆရာ၏ 'to understand the truth with attainment of Arahantship' ဟူသော ဝါကျအတိုင်း 'ရဟန္တာဖြစ်၍ သစ္စာသိရန်' ဟူ၍သာ မူရင်းကိုမပျက်စေဘဲ ဘာသာပြန်ဆို ခြင်းဖြစ်သည်။ - ဘာသာပြန်ဆိုသူ ။

ထားသည့်တရားကို စစ်ဆေးသုံးသပ်ခြင်း၊ စစ်ဆေးသုံးသပ်ထားသည့်တရားကို ဆင်ခြင်လက်ခံခြင်း၊ အကျိုးအပြစ်ကိုနှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ကြီးပမ်းအားထုတ်ခြင်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထပ်မံ၍ ထိုသုတ္တန်၌ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလမ်းစဉ်အတိုင်း ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်အထိ ကျင့်သုံးနေထိုင်သည်ဟုဆိုသည်။ ယင်းကိုပင် အမှန်တရားက အဆုံး၌ ရောက်လာခြင်း (သစ္စာနုပတ္တိ)^၁ ဟုခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာ၌ ဆရာရှိနိုင်၍ ဆရာထံသို့ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ဆုံးမသည်ကိုနာယူခြင်း၊ နာယူထားသည်ကို မှတ်သားခြင်း၊ မှတ်သားထားသည်ကို စိစစ်ခြင်း၊ စိစစ်ထားသည်ကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်တို့လည်းရှိလေသည်။ ရဟန္တာသည် ဤလမ်းစဉ်၌သာ တစ်ဘဝလုံး နှစ်မြှုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရဟန္တာ၌ လူမှုဘဝ မရှိဟူသောအဆိုသည် မှားယွင်းလေသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ပထမ ရဟန္တာ ၆၀ အားခေါ်၍ အများကောင်းကျိုးချမ်းသာအကျိုးငှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းသို့သွားရန် မိန့်ကြားတော်မူ၏။ ဤမိန့်ကြားချက်၌ လောကအပေါ်ထားအပ်သော ကရုဏာကို ပဓာနထားလေသည်။ ထိုရဟန္တာတို့သည် ဤမိန့်ကြားချက်ကို သူတို့အတွက် လမ်းညွှန်ချက်အဖြစ် ခံယူလျက် သီတင်းသုံးနေထိုင်သွားကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝအရ ရဟန္တာတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို အကျိုးပြုသောဘဝတွင် နေထိုင်ကြလေသည်။

ဤ၌ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းအကြောင်းကိုလည်း ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လူမှုဘဝ ရှိကြောင်း အထောက်အထားခိုင်လုံစေရန် တချို့တစ်ဝက်ကို ဖော်ပြသင့်ပေသည်။ အင်္ဂုလိမာလမထေရ်သည် မီးဖွားခြင်းဒုက္ခနှင့် လုံးပန်းနေရသော ကိုယ်ဝန်သည်အမျိုးသမီးတစ်ဦးကိုမြင်၍ သနားကရုဏာဖြစ်လေသည်။ မထေရ်သည် ထိုအကြောင်းကို မြတ်ဗုဒ္ဓအား လျှောက်ထားခဲ့သည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက ထိုအမျိုးသမီး၏ နာကျင်မှုသက်သာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့်နည်းလမ်းကို ညွှန်ကြားခဲ့လေသည်။^၂ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည် အနာထပိဏ်သူဌေးနှင့် ဓနုဇ္ဈာနီပုဏ္ဏားမကြီးတို့ထံ သူတို့၏ နောက်ဆုံးအချိန်အတွင်း စိတ်သက်သာစေရန်နှင့် ကောင်းရာသုဂတိရောက်ရေးအတွက် နည်းလမ်းပြသရန် သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့လေသည်။^၃ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည်ပင် ပုဏ္ဏားနွယ်ဝင်

^၁ အဆုံး၌ သစ္စာသို့ဆိုက်ရောက်ခြင်း။ - ဘာသာပြန်ဆိုသူ။
^၂ မ၊ ၂၊ ၃၀၁ အင်္ဂုလိမာလသုတ္တန်။
^၃ မ၊ ၂၊ ၃၉၅။ ဓနုဇ္ဈာနီသုတ္တန်။

ဖြစ်သော မိခင်ကြီးအား မြတ်ဗုဒ္ဓတရားတော်ကို ယုံကြည်သက်ဝင်စေရန် သွားရောက် တွေ့ဆုံခဲ့သည်ဟုလည်းဆိုသည်။ ကျမ်းစာများ၌ အလားတူသာကေများစွာရှိ၏။ ဤသာကေများသည် ရဟန္တာသည် ကိုယ်ကျိုးကိုသာကြည့်တတ်၍ ကိုယ်ကျိုးရအောင်သာ ဆောင်ရွက်တတ်သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်နှင့် ဆန့်ကျင်လေ၏။

ဤအခန်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကျိုးစီးပွားကို ထည့်သွင်းထားသော အခြေခံတရားတော် ၅ ရပ်ကို အဓိကတင်ပြပါမည်။ ယင်းတရားတော်တို့တွင် ပါဝင်သော အချက်အလက်တို့၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်တို့ကိုမူ ဤနေရာ၌ ဆွေးနွေးမည် မဟုတ်ပေ။

အခြေခံတရားတော် ၁ - လူဝတ်ကြောင်တို့အတွက်လမ်းစဉ်

- ၁။ ပေးကမ်းမှုဝေခြင်း (Giving) - ဒါန
- ၂။ စောင့်ထိန်းအပ်သောအကျင့်ရှိခြင်း (Morality) - သီလ
- ၃။ စိတ်ဖြူစင်အောင်ကျင့်ဆောင်ခြင်း (Mental Development) - ဘာဝနာ^၁

ဤတရား ၃ ပါးသည် အချင်းချင်း ဆက်နွယ်မှုရှိကြသည်။ နောက်နောက် တရားသည် ရှေးရှေးတရား၏ အကျိုးဖြစ်၏။ ထိုတရားတို့ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းအသိုင်းအဝိုင်း တွင်း၌ ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်ပေသည်။ မည်သည့်တရားကိုမှ သီးခြားခွဲ၍ အရေးပါသည်ဟု မဆိုနိုင်။ ယင်းသည် ဗုဒ္ဓဝါဒလာ လူဝတ်ကြောင်တို့ ကျင့်သုံးရမည့်လမ်းစဉ်ဖြစ်သည်။

အခြေခံတရားတော် ၂ - သင်္ဂဟဝတ္ထု ၄ ပါး

- ၁။ ပေးကမ်းမှုဝေခြင်း (Giving) - ဒါန
- ၂။ ချစ်ဖွယ်သောစကားကိုဆိုခြင်း (Pleasing words) - ပိယဝစန
- ၃။ အဓိပ္ပာယ်ရှိသောအပြုအမူ (Meaningful behaviour) - အတ္ထစရိယာ
- ၄။ တန်းတူညီမျှရှိခြင်း (Equality) - သမာနတ္တတာ^၂

---

^၁ ဒီ၊ ၃၊ ၁၈၂။ အံ၊ ၃၊ ၇၂ (ပုညကိရိယဝတ္ထုသုတ္တန်၊ အဋ္ဌကနိပါတ်)။
^၂ ဒီ၊ ၂၊ ၁၅၉။ ဒီ၊ ၃၊ ၁၃၄။

ဤတရား ၄ ပါးသည် ဘဝတွင် တခြားသူများအပေါ် ပြုသင့်သည့်အပြုအမူ တို့ကို ရည်ညွှန်းလေသည်။ တခြားသူများကို ကူညီရာတွင် အမြတ်ဆုံးနည်းလမ်းများ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယင်းတရား ၄ ပါးကို သင်္ဂဟဝတ္ထုဟု ခေါ်၏။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်အချင်းချင်း ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေနိုင်ရေးငှာ ကျင့်သုံးသည့် တရားများဟု သတ်မှတ်ထားလေသည်။

အခြေခံတရားတော် ၃ - ပုညကိရိယဝတ္ထု ၁၀ ပါး

- ၁။ ပေးကမ်းမှုဝေခြင်း (Giving) - ဒါန
- ၂။ စောင့်ထိန်းအပ်သောအကျင့်ရှိခြင်း (Morality) - သီလ
- ၃။ စိတ်ဖြူစင်အောင်ကျင့်ဆောင်ခြင်း (Mental Development) - ဘာဝနာ
- ၄။ ကောင်းမှုကိုမျှဝေခြင်း (Transference of merit) - ပတ္တိ
- ၅။ မျှဝေသည့်ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ခြင်း (Rejoicing in receiving of merit) - ပတ္တာနုမောဒန
- ၆။ လိုအပ်သူကိုကူညီခြင်း (Helping the needy) - ဝေယျာဝစ္စ
- ၇။ ရိုသေထိုက်သူကိုရိုသေခြင်း (Revering the worthy) - အပစာယန
- ၈။ သင်ကြားပို့ချခြင်း (Teaching) - ဒေသနာ
- ၉။ လေ့လာနာယူမှတ်သားခြင်း (Learning) - သုတိ
- ၁၀။ အယူမှန်အောင်ပြုခြင်း (Correction of views) - ဒိဋ္ဌိဇု ချ

ထိုတရား ၁၀ ပါးအနက် ပထမဆုံး ၃ ပါးသည် အခြေခံတရား ၁ တွင်ဖော်ပြ ထားသည့် လူဝတ်ကြောင်တို့အတွက် လမ်းစဉ်နှင့် အတူတူဖြစ်ကြောင်း မှတ်ရပါမည်။ ထို ၁၀ ပါးအနက် နောက်ဆုံး ၅ ပါးသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကျိုးစီးပွားနှင့် တိုက်ရိုက် သက်ဆိုင်ကြောင်း ထင်ရှားလေ၏။

၄ ပါးမြောက်နှင့် ၅ ပါးမြောက်တရားတို့မှာ သေပြီးသူအား အောက်မေ့သည့် တစ်ကမ္ဘာလုံး၌ကျင့်သုံးသော အလေ့အထကို ယူထားခြင်းဖြစ်သည်။

ခ၂ PTSD ၄၆၄ ကိုရှုပါ။

အခြေခံတရားတော် ၄ - ပါရမီ ၁၀ ပါး

- ၁။ ပေးကမ်းမျှဝေခြင်း (Giving) - ဒါန
- ၂။ ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းခြင်း (Morality) - သီလ
- ၃။ ကာမဂုဏ်ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (Detachment from sensual indulgence) - နေက္ခမ္မ
- ၄။ အမှန်အတိုင်းသိခြင်း (Wisdom) - ပညာ
- ၅။ ဇွဲ၊ လုံ့လကြီးခြင်း (Energy) - ဝီရိယ
- ၆။ သည်းခံခွင့်လွှတ်ခြင်း (Forbearance) - ခန္တီ
- ၇။ မှန်ကန်ခြင်း (Truth) - သစ္စာ
- ၈။ ခိုင်မာသောဆုံးဖြတ်ချက်ရှိခြင်း (Determination) - အဓိဋ္ဌာန
- ၉။ သူတစ်ပါးအကျိုးစီးပွားကို လိုလားခြင်း၊ မေတ္တာထားခြင်း (Loving Kindness) - မေတ္တာ
- ၁၀။ ချစ်ခြင်း၊ မုန်းခြင်း၊ ဆင်းရဲချမ်းသာကို ဂရုမထားဘဲ သင့်တင့်စွာဆင်ခြင်ခြင်း (Equanimity) - ဥပေက္ခာ ။

၁။ သိ-ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၆၀။ သုတ္တန်များ၌ ပါရမီသဘောတရားနှင့်ပတ်သက်၍ ဟောကြားထားသည့် ပါဠိတော်အထောက်အထားမရှိချေ။ ပါရမီ သို့မဟုတ် ပါရမီတ္တဟူသော ဝေါဟာရကို ရှေးနိကာယ် ၄ ရပ်တွင်အသုံးပြုထားခြင်းမရှိပေ။ ယင်းပါရမီတို့ကို အပါဒါန၊ ဗုဒ္ဓဝံသနှင့် စရိယပိဋက စသော ခုဒ္ဒကနိကာယ်ရှိ ကျမ်းစာများတွင် ဖော်ပြထားကြသည်။ စရိယ ပိဋကတွင် ပါရမီ ၇ မျိုး၊ ဗုဒ္ဓဝံသတွင် ၁၀ မျိုး ရေတွက်ပြဆိုထားသည်။ ပါရမီ၊ ဥပပါရမီ၊ ပရမတ္ထပါရမီ စသည်ခွဲ၍ ပါရမီပေါင်း ၃၀ ရှိကြောင်းကို အပါဒါနပါဠိတော်မှ သိရသည်။ ယင်းပါရမီ ၃၀ သည် အဋ္ဌကထာကျမ်းများတွင် ထင်ရှားပြီး အတွေ့များ၏။ ထေရဝါဒသည် မဟာယာနဆီမှ ပါရမီအယူအဆကို ယူသုံးထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု အများက ယုံကြည် ကြသည်။ ဒသဘူမိသုတ္တန်သည် ပါရမီ ၁၀ ပါးအကြောင်းပြောထားသော်လည်း မဟာ ယာနတွင် ယေဘုယျလက်ခံထားသည့် ပါရမီအရေအတွက်မှာ ၆ ပါးသာဖြစ်သည်။ ထေရ ဝါဒသည် ဤပါရမီများကို မဟာယာနဆီမှကူးယူ၍ ၁၀ ပါးဖြစ်အောင် ပွားလိုက်သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော်လည်း ဘီစီ ၃ ရာစု ဗုဒ္ဓဝါဒသည် သီရိလင်္ကာသို့မရောက်မီ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကျမ်းစာ ၃ မျိုးမှာ မူရင်းပါဠိတော်တွင် ပါဝင်ပြီးသားဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ မဟာယာနမှာ မရှိသေးပေ။ ထို့ကြောင့် ပါရမီတို့၏ မူလကိုလေ့လာစူးစမ်းရန် လိုအပ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

ပထမဆုံးဖြစ်သော ဒါနသည် ဤအခန်း၌ သုံးသပ်ထားသော တရားတော် ၅ ပါးလုံးတွင် ပါဝင်ပြီး ဒုတိယမြောက်ဖြစ်သောသီလကို တရားတော် ၄ မျိုးတွင် တွေ့ရ၏။ နောက်ဆုံး ၂ ခုဖြစ်သည့် မေတ္တာနှင့် ဥပေက္ခာကို အထက်တွင်ကိုးကားခဲ့သော တရားတော်နှစ်ပါးတွင် ဖော်ပြထား၏။ ပါရမီများသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး လူ့အဖွဲ့အစည်း အကျိုးငှာ မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ကို လမ်းညွှန်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းပါရမီ ၁၀ ပါးသည် ဘုရားလောင်း ဘုရားဖြစ်ရန် ဖြည့်ကျင့်ရမည့်အရည်အချင်းများဖြစ်သည်။

အခြေခံတရားတော် ၅ - မင်းကျင့်တရား ၁၀ ပါး

- ၁။ ပေးကမ်းမျှဝေခြင်း (Giving) - ဒါန
- ၂။ ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းခြင်း (Morality) - သီလ
- ၃။ စွန့်ကြဲခြင်း (Charity) - ပရိစ္စာဂ
- ၄။ ဖြောင့်မှန်ခြင်း (Uprightness) - အဇ္ဈဝ
- ၅။ နူးညံ့ခြင်း (Tenderness) - မဇ္ဇဝ^{၁၄}
- ၆။ ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်ခြင်း (Self - control) - တပ
- ၇။ အမျက်မထွက်ခြင်း (Non - hatred) - အက္ကောဓ
- ၈။ မညှဉ်းဆဲခြင်း (Non - violence) - အဝိဟိသ
- ၉။ သည်းခံခြင်း (Patience) - ခန္တီ
- ၁၀။ အများနှင့်မဆန့်ကျင်ခြင်း (Non - opposition) - အဝိရောဓန^{၁၅}

---

^{၁၄} မူရင်းပါဠိတော်တွင် Maddava (မဒ္ဒဝ) ဟု ရှိသည်။ - ဘာသာပြန်သူ။
^{၁၅} ခ၊ ၅၊ ၂၆၀-၃၉၉။ ဇာ-ဋ၊ ၁၊ ၂၇၇-၄၂၃။ ဇာ-ဋ၊ ၂၊ ၃၅၉။ ဇာ-ဋ၊ ၃၊ ၂၅၈-၃၀၀။ ဇာ-ဋ၊ ၁၂၄-၁၂၅-၃၉၃။
 ဤစာရင်းကိုလည်း ဗုဒ္ဓဝါဒအလိုအရ အစိုးရကောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်စေသော မူဝါဒများနှင့် ဆက်စပ်၍ များစွာကိုးကားဆွေးနွေးကြသော်လည်း ပါဠိတော်တွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ဤစာရင်းကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင်၊ ဇာတကပါဠိတော်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် တွေ့ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစာရင်းပါ ပါဠိတော်အဆင့် အထောက်အထားခိုင်လုံမှုကိုကား မေးခွန်းထုတ် စရာမလိုပေ။ ဗုဒ္ဓဝါဒအလိုအရ ဤစာရင်းကို အကောင်းဆုံးသော အုပ်ချုပ်ရေးမူဝါဒအဖြစ် အဆင့်မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်မှာ ဇာတကအဋ္ဌကထာဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အဆင့်မြှင့်တင်ပေး

ဤတရားများကို မင်းတစ်ဦးတည်းသာမက နိုင်ငံသားအားလုံး ကျင့်သုံးကြရပါမည်။ ထိုမင်းကျင့်တရားတို့ကို ဘုရင်က ကျင့်သုံးခြင်းသည် နိုင်ငံသားများအတွက် စံနမူနာပြုခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်ဖြစ်ချိန်၊ ကျူးကျော်ခံရချိန်၊ အကြမ်းဖက်ခံရချိန်များ၌ ဤအခြေခံတရားတော်များကို လိုက်နာရန် မလိုအပ်ပေ။ ယင်းအခြေခံတရားများသည် စည်းကမ်းပြည့်ဝသောသူများ၊ ငြိမ်းချမ်းသောလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးတို့၏ စံနမူနာ ဖြစ်လေသည်။

ဖော်ပြပါ အခြေခံတရားတော် ၅ မျိုးတွင် ကျင့်ဝတ် ၃၇ ပါးပါဝင်သည်။ တစ်ပါးချင်းစီ၏အဓိပ္ပာယ်မှာ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် ဒဿနဟူ၍ မျက်နှာစာ ၃ မျိုးရှိသည်။ ဤ၌ ထိုတရားတို့၏ လူမှုရေးကဏ္ဍတွင်သာ မည်သို့မည်ပုံ အဓိပ္ပာယ်ရှိသည်ကို ဆိုင်ရာဝေါဟာရတို့ ညွှန်ပြသည့်အတိုင်း မိမိတို့ အာရုံစိုက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ထိုတရားတို့ကို တစ်ဦးတည်း သီးသန့်လျှို့ဝှက်စွာကျင့်သုံးရန်မဟုတ်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုတရားတို့ကို ကျင့်သုံးသည့်အခါ တခြားပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်သည်။ ဤအချက်အား ဖော်ပြပါ တရားတော် ၅ ရပ်လုံးတွင် ပါဝင်သော ဒါနကိုပမာထား၍ ရှင်းပြပါလျှင် ပို၍ကောင်းပေမည်။

လက်ခံမည့်သူမရှိလျှင် ပေးကမ်းမျှဝေခြင်း (ဒါန) သည် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဒါနကို ပြုကျင့်ရာဝယ် အနည်းဆုံး တခြားတစ်ဦးရှိရမည်။ ဤသည်မှာ ဒါန၏ သာလွန်မြင့်မြတ်သော ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော သရုပ်သကန်များဖြစ်သည့် ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းနှင့် ရက်ရောခြင်းတို့၏ သဘောဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် အထက်ပါတရားတော်တို့၌ ဖော်ပြသောကျင့်ဝတ် ၃၇ ပါးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ဤတရားတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတည်းအနေဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရာ၌ ကျင့်သုံးသင့်သော နည်းလမ်းတို့ကို ကိုယ်စားပြုလေသည်။ ယင်းတရားများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ စည်းကမ်းပြည့်ဝ၍ နှလုံးလှသည့်သူများဖြစ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်း၍ သဟဇာတဖြစ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်း

ခဲ့ခြင်းကြောင့် တခြားအရေးပါသော ဗုဒ္ဓဝါဒနိုင်ငံရေးအမျိုးမျိုးကို နောက်တန်းသို့ ရောက်အောင် အဆင့်လျှော့စေခဲ့သည်။ (မူရင်း English စာအုပ်တွင် 'အဝိရောဓ'ဟုသာ ရှိ၍ 'အဝိရောဓ'ဟု ပါဠိတော်ရှိသည့်အတိုင်း ပြောင်းလိုက်သည်။ - ဘာသာပြန်ဆိုသူ)

ဖြစ်ပေါ်လာရေး၊ တရားမျှတ၍ ကောင်းကျိုးဆောင်နိုင်သော နိုင်ငံတစ်ခု ပေါ်ထွက်လာ
ရေးများပင် ဖြစ်သည်။ အထက်၌ ဆွေးနွေးခဲ့သော အခြေခံတရားတော် ၅ ရပ်အပြင်
ပါဠိပိဋကတ်သုံးပုံဒေသနာတို့၌ ပြန့်ကျဲနေသော၊ ရှုပ်ထွေး၍ ပိုမိုနက်နဲသော တခြား
အဆုံးအမများစွာလည်း ရှိသည်။ ထိုအဆုံးအမ၌ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ လူမှုရေးမျက်နှာစာကို ရှုထောင့်
အမျိုးမျိုးမှ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းထားပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒက လူမှုရေးရာ
များကို လျစ်လျူရှုထားသည်ဆိုသော စွပ်စွဲချက်သည် ပါဠိသုတ္တန်များကို စေ့စေ့စပ်စပ်
ကြည့်ရှုလိုက်သည့်အခါ မမှန်ကန်နိုင်ပေ။

အခန်း - ၂

ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနောက်ခံ

နိုင်ငံရေးနောက်ခံ

မြတ်ဗုဒ္ဓကို ကောသလတိုင်း၊ သာကီဝင်တို့၏နယ်မြေတွင် ဖွားမြင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဘီစီ ၆ ရာစုတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဂင်္ဂါမြစ်ဝကျွန်းပေါ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေး နှစ်မျိုးရှိခဲ့သည်။ သာကီဝင်တို့၏နယ်မြေသည် စနစ်တစ်မျိုးကိုကိုယ်စားပြု၍ ကောသလတိုင်းသည် တခြား စနစ်တစ်မျိုးကို ကိုယ်စားပြုလေသည်။ ပထမစနစ်ကို ပြည်သူ့သမ္မတစနစ်ဟုခေါ်၍ ဒုတိယစနစ်ကို ကေရာဇ်ဘုရင်စနစ်ဟု ခေါ်လေသည်။ ပါမောက္ခရိုင်ဒေးဗစ် (Professor Rhys Davids) ညွှန်ပြထားသည့်အတိုင်း ဗုဒ္ဓရှိစဉ်အတွင်း ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံပေါင်း ၁၀ ခုသာရှိခဲ့သည်။^၁ ကျန်အားလုံးမှာ ဘုရင်အုပ်ချုပ်သည့်နိုင်ငံများ ဖြစ်သည်။ များသော အားဖြင့် မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဘုရင်စနစ်ထက် ပြည်သူ့ရွေးချယ်သော အစိုးရစနစ်ကို နှစ်ခြိုက် သည်ဟု လက်ခံထားကြသည်။ ထိုသို့လက်ခံထားခြင်းသည် မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်လာ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုအပေါ် နားလည်မှုလွဲမှားခြင်းကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။

ယင်းဖြစ်ရပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။ အဇာတသတ်ဘုရင်သည် ဝဇ္ဇီ မျိုးနွယ်တို့၏ နယ်မြေကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်လိုသောဆန္ဒ ရှိခဲ့လေသည်။ သူ၏ အောင်မြင် မှုကို ကြိုတင်ဟောကိန်းထုတ်နိုင်လိမ့်မည်ဟူသောအကြံဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်ကို မြတ်ဗုဒ္ဓထံ စေလွှတ်၍ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ သို့သော် မြတ်ဗုဒ္ဓက ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့သည် မဆုတ်ယုတ်ကြောင်း တရား ၇ ပါး (အပရိဟာနိယ) ကို ကျင့်သုံးနေသမျှ ဘယ်သော အခါမျှ ကျရှုံးလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ဝန်ကြီးချုပ်အား မိန့်တော်မူသည်။ ဝန်ကြီးချုပ် ထွက်ခွာ

^၁ Rhys Davids, T. W., *Buddhist India*, London, 1903, 2nd Chapter. ။

သွားသည့်အခါ မြတ်ဗုဒ္ဓက ရဟန်းတို့အား ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ ကျင့်သုံးသည့်တရားတို့နှင့် တစ်ပြေးညီဖြစ်သော မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရားများကို ဟောကြားတော်မူလေသည်။^၂ ဤဖြစ်ရပ်ကို မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့၏ ပြည်သူ့အစိုးရစနစ်အထံမှ မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရားများကို သင်ခန်းစာယူခဲ့သည်ဟု ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် အကြောင်းနှစ်ချက်ကြောင့် မှားယွင်းလေ၏။ ပထမအချက်မှာ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ယင်းမဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရားများကို သာရန္တဒစေတီယတွင် သီတင်းသုံးစဉ် ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့အား ဟောကြားခဲ့ကြောင်း အတိအလင်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ထိုအချိန်တွင် တခြား ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများသည် ယင်းမဆုတ်ယုတ်ကြောင်း တရားတို့ကို ဝဇ္ဇီတိုင်းသားတို့ကဲ့သို့ကျင့်သုံးကြောင်း အထောက်အထားမရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရား ၇ ပါးကို ထိုခေတ်မှ ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများအားလုံး ကျင့်သုံးမှုမရှိခဲ့ကြောင်း အလွန်ထင်ရှားလေသည်။ ထို့အပြင် မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ပြည်သူ့အစိုးရစနစ်ထက် ဘုရင်စနစ်ကို နှစ်သက်ကြောင်းပြရန် တခြားအကြောင်းအမျိုးမျိုးလည်းရှိသည်။

အကြောင်း ၁ - ဘုရင်ကို ရာဇာ ခတ္တိယအဖြစ် သိကြသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ယင်းဝေါဟာရနှစ်မျိုး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အမျိုးမျိုးဖွင့်ဆိုထား၏။ သို့သော် ပါဠိတော်တွင် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများ၏ အုပ်ချုပ်သူများနှင့်ပတ်သက်၍ အလားတူဖွင့်ဆိုချက်မျိုး မရှိပေ။^၃

အကြောင်း ၂ - မြတ်ဗုဒ္ဓသည် နိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်သူဖြစ်သော ဘုရင်၏ အရည်အသွေးများ၊ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များကို မကြာမကြာ ဟောကြားခဲ့သည်။^၄

အကြောင်း ၃ - မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဘုရင်စနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လမ်းညွှန်ချက်များ ပေးခဲ့သည်။ ဤအချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်တွင်

၂ ဒီ၊ ၂၊ ၆၁ (မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်)။

၃ ဒီ၊ ၁၊ ၉၂။ ဒီ၊ ၃၊ ၇၇။ သံ၊ ၁၊ ၇-၃၉-၄၀-၅၉။ အံ၊ ၃၊ ၅၈။ ဓမ္မပဒဂါထာ။

၄ အံ၊ ၁၊ ၄၇၅။ ယုဂနဒ္ဒသုတ္တန်။ အံ၊ ၂၊ ၃၄၆ (ဒုတိယပတ္ထနာသုတ္တန်)။

- ရှိသော ဘုရင်စနစ်၏ အပြစ်အနာအဆာများကို ဖယ်ရှားရန် အကြံပြုချက်များပေးခဲ့သည်။^၅
- အကြောင်း ၄ - မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ခေတ်ပြိုင်ဘုရင်များနှင့်လည်း နီးစပ်သည့်ဆက်ဆံရေး ရှိခဲ့သည်။ ပြည်သူ့အစိုးရခေါင်းဆောင်များနှင့်လည်း အလားတူ ရင်းနှီးမှုရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုရန်ကား အထောက်အထားမရှိပေ။^၆
- အကြောင်း ၅ - မြတ်ဗုဒ္ဓအလိုအရ စံပြုဘုရင်ဟူသည် စကြဝတေးမင်းဖြစ်သည်။ သူသည် ဂုဏ်သရေမြင့်သော မင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဘုရင် စနစ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တို့ အဆင့်ဆင့်တိုးတက်မှု၌ နောက်ဆုံး အဆင့်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆထားခြင်းဖြစ်သည်။^၇

မြတ်ဗုဒ္ဓရှိစဉ်အခါက ဘုရင်များကို 'မဟာရာဇ'ဟု သုတ္တန်များတွင် သိကြ လေသည်။^၈ ဤဝေါဟာရသည် အိန္ဒိယတွင် ဘုရင်စနစ်တိုးတက်လာပုံကို မိမိတို့အား စိတ်ဝင်တစားရှိစေသည်။ မဟာရာဇတို့ မပေါ်လာခင် တိုးတက်လာပုံအဆင့် ၃ ဆင့် ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ -

- ပထမအဆင့် - မျိုးနွယ်စုခေါင်းဆောင် (ဂေါတြဘူ) များ၏ လက်အောက်ခံ မျိုးနွယ်များ (ဂေါတြ)။
- ဒုတိယအဆင့် - ပြည်သူ့အစိုးရ အကြီးအကဲများ (ဂဏပတိ) လက်အောက်ခံ ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများ (ဂဏ)
- တတိယအဆင့် - ဘုရင် (ရာဇာ) လက်အောက်ခံတိုင်းပြည်များ (ရဇ္ဇ) တို့ဖြစ်သည်။

---

^၅ မ၊ ၁၊ ၉၈-၉၉-၁၂၀-၁၂၁ (မဟာသိဟနာဒသုတ္တန်)။ သံ၊ ၂၊ ၅၂၂-၅၂၄-၅၂၅။ အံ၊ ၁၊ ၄၉ (ဝဇ္ဇသုတ္တန်)။ အံ၊ ၁၊ ၄၃၇ (အတ္တာနုဝါဒသုတ္တန်)။ ခု၊ ၁၊ ၁၂၉ (ဓမ္မပဒဂါထာ)။

^၆ ဒီ၊ ၁၊ ၄၅-၄၆။ မ၊ ၁၊ ၁၃၂။ မ၊ ၂၊ ၃၂၀ (ဓမ္မစေတီယသုတ္တန်)။ မ၊ ၂၊ ၃၂၂။ သံ၊ ၁၊ ၆၉၊ ၆၆ (မလ္လိကာသုတ္တန်)။ အံ၊ ၁၊ ၅၀၁-၅၀၂ (ဥပကသုတ္တန်)။ ခု၊ ၁၊ ၃၄၀-၃၄၁ (သုတ္တန်ပိတ်)။

^၇ ဒီ၊ ၂၊ ၁၄-၁၅-၁၅၅။ ဒီ၊ ၃၊ ၁၁၇။ မ၊ ၂၊ ၃၃၄ (ဗြဟ္မာယုသုတ္တန်)။ အံ၊ ၁၊ ၂၉-၃၀၊ ၇၅-၇၆။ အံ၊ ၂၊ ၁၃၀ (ပဌမစက္ကာနဝတ္တနသုတ္တန်)။ ခု၊ ၁၊ ၃၆၆၊ သုတ္တန်ပိတ်။

^၈ ပုံစံကို သာမညဖလသုတ္တန် (ဒီ၊ ၁) နှင့် ကောသလသံယုတ္တ (သံ၊ ၁) တွင်ရှုပါ။

မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်ရှိ မဟာရာဇများသည် ဤဘုရင်စနစ် ၃ ဆင့်ကို ကျော်ဖြတ် ပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့သည် သာမန်ဘုရင်များမဟုတ်ကြဟု ဆိုလိုသည်။ ဤဘုရင်များကြောင့် အိန္ဒိယသည် ပထမဦးဆုံး နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို ရခဲ့သည်။ ကြီးမားသောနယ်မြေတို့သည် ထိုမဟာရာဇတို့၏ လက်အောက် ရောက်လာပြီး ယခင်ကလည်ပတ်ခဲ့သော အုပ်ချုပ်ရေးယူနစ်တို့အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် စစ်ပွဲများ၊ ပဋိပက္ခ များကို လျော့နည်းသွားစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအား အမြင်သစ်နှင့် နယ်ပယ်သစ်များကို ယူဆောင်ပေးခဲ့သည်။ ဤမဟာရာဇများသည် ဒီမို ကရေစီစနစ်ကို အမြင့်ဆုံးကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ ယုံကြည်ခွင့်၊ ဝေဖန်ခွင့်ကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့ပြီး အကာအကွယ်ပေးခဲ့ကြသည်။ သူတို့သည် ဘာသာရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များကို အညီအမျှ အထောက်အပံ့ပေးခဲ့ကြသည်။ ဘာသာရေးဟူသောအကြောင်းကြောင့် မည်သို့မျှ စွဲချက်တင်ခြင်းမရှိပေ။ ပညာတတ်များ၊ တိုင်းသူပြည်သားများသည် အုပ်ချုပ်သူများနှင့် သူတို့၏အရာရှိများကို ဝေဖန်ခွင့်ရှိကြသည်။ ထို့အပြင် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေးခေါ်ပညာရှင်များ ဆွေးနွေးငြင်းခုံရန် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း၏ အဓိကမြို့တော်အားလုံးတွင် အစည်းအဝေးခန်းမများကိုလည်း တည်ဆောက်ပေးခဲ့သည်။ ဤမဟာရာဇများသည် ဘီစီ ၆ ရာစုတွင် တခြားဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများနှင့် အပြန်အလှန် ဆက်ဆံမှုနှင့်အတူ စီးပွားရေးကိုရှေ့ဆက်နိုင်ရန် လုပ်ငန်းအသစ် များကို ရှာဖွေခဲ့ကြသည်။ စာရေးသူသဘောအားဖြင့် ထိုကာလမတိုင်မီ သို့မဟုတ် ထိုကာလအလွန်၌ တခြား မည်သည့်နိုင်ငံ၌မျှ ထိုသို့သော မင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့၏ ဝန်ဆောင်မှုကို ရခွင့်မကြုံခဲ့ကြပေ။^၉

သုတ္တန်များတွင်လာသည့်အတိုင်း မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်တွင် ထိုသို့သော အရည် အသွေးရှိသည့် မဟာရာဇအနည်းဆုံး ၁၆ ဦးရှိလေသည်။ ထိုမဟာရာဇတို့ အုပ်ချုပ်သည့် နိုင်ငံများကို 'သောဠသမဟာဇနပဒ'^{၁၀} ဟု သိခဲ့ကြသည်။ ထိုနိုင်ငံအသီးသီးတွင် လက္ခဏာ ၃ ရပ်ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ -

^၉ Abeynake, Oliver, *Fundamentals of Buddhist Polity*, Singapore, 1995, pp. 34-35 ။

^{၁၀} အံ၊ ၃၊ ၈၁-၈၅။

- ၁။ အသိအမှတ်ပြု နယ်နိမိတ်များဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော မြေဧရိယာ မူသေရှိခြင်း၊
- ၂။ နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ပြောဆိုသော ဘာသာစကားတစ်ခုစီရှိခြင်း၊
- ၃။ နိုင်ငံအသီးသီးတွင်နေထိုင်သော လူမျိုးစုတစ်ခုစီရှိခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

အထက်ပါနိုင်ငံ ၁၆ ခုသည် မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်တွင် ထိုဘုရင်တို့ပိုင်ဆိုင်သော တန်ခိုးအာဏာအရ နောက်ဆုံး ၄ ခုအထိ လျော့သွားခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ အဝန္တိ၊ ဝေဿ၊ ကောသလနှင့် မာဂဓတို့ဖြစ်သည်။ ကောသလနှင့် မာဂဓတိုင်းတို့၏ တန်ခိုးအာဏာသည် မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်တွင် အားကြီးစွာ လွှမ်းမိုးနေပြီဖြစ်သည်။^{၁၁} ထိုတိုင်းပြည်နှစ်ခုအကြားက ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် မာဂဓတိုင်းမှ အနိုင်ရ၍ ပြီးဆုံးသွားလေသည်။ အဆုံး၌ အသောက၏လက်အောက်၌ အင်ပါယာတစ်ခု ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

အထက်ပါဖြစ်စဉ်က ဘုရင်စနစ်သည် အိန္ဒိယကျွန်းဆွယ်၌ ပြည်သူ့အစိုးရစနစ် နေရာတွင် အစားထိုးသွားကြောင်း ပြသနေသည်။ ဘီစီ ၆ ရာစုမတိုင်ခင် သမိုင်းက ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများ၏ ကံကြမ္မာကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်တွင် ကြွင်းကျန်သည်မှာ အဆိုပါပျောက်ကွယ်လုနီးပါးစနစ်၏ အကြွင်းအကျန်မျှသာဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်သူစနစ်နှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားဖြစ်ပြီး တော်လှန်ရေးသမားမဟုတ်ပေ။ မြတ်ဗုဒ္ဓအားထုတ်ခဲ့သည်မှာ အများလက်ခံထားရှိပြီးသား စနစ်ကို သက်သာကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓအလိုအရ ဘုရင်စနစ်သည် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းရှိ နိုင်ငံများအား အုပ်ချုပ်ရန် အထိရောက်ဆုံးသော နည်းလမ်း ဖြစ်ခဲ့လေသည်။^{၁၂}

လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနောက်ခံ

ဘီစီ ၆ ရာစုရှိ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ပုဏ္ဏား၊ မင်းမျိုး၊ ကုန်သည်၊ အလုပ်သမားဟူ၍ ၄ မျိုးခွဲခြားထားသည်။ ဤကား ဗုဒ္ဓဝါဒ သက္ကတစာပေမတိုင်ခင်နှင့် နှောင်းပိုင်းတွင် တွေ့ရသော ၄ မျိုးအစဉ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဗုဒ္ဓဝါဒကျမ်းစာများ၌

^{၁၁} *Buddhist India*, 2nd Chapter ။
^{၁၂} *Fundamental of Buddhist Polity*, 2nd Chapter; ယင်းစာအုပ်ပါ ဒုတိယအပိုင်းရှိ အခန်း ၂ ကိုလည်းရှုပါ။

ဗြာဟ္မဏ၊ ခတ္တိယ၊ ဝေဿ၊ သုဒ္ဒဟု တစ်မျိုးလာ၏။^{၃၅} ယဇုဝေဒ၏ ရှေးကျသောအပိုင်း တို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအား ဤသို့ခွဲခြားထားပုံကို ရည်ညွှန်းခြင်းမရှိကြောင်း သတိပြုရန် လိုသည်။ ယဇုဝေဒတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအား ဤသို့ ၄ မျိုးခွဲခြားထားခြင်းကို နောက်တိုးဟု သတ်မှတ်ထားသော အခန်း ၁၀ ၌သာ ပထမဆုံးတွေ့ရလေသည်။^{၃၆} ဘီစီ ၆ ရာစု မတိုင်ခင် အိန္ဒိယရှိ ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းတွင် အထက်ပါ ၄ မျိုးအဖွဲ့သည် အခိုင်အမာ အခြေကျ ပြီးသားဖြစ်သည်။ ဤအုပ်စု ၄ မျိုးသည် ပါဠိတွင် ဝဏ္ဏ၊ သက္ကတတွင် Varṇa ဟု ထင်ရှားပြီး အမျိုးဇာတ်ဟု ဘာသာပြန်လေ့ရှိ၏။ သို့ဖြစ်၍ မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်က အိန္ဒိယ လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် ဘုရားသခင်ကဖန်ဆင်းပေးသည်ဟုယူဆကြသော ဇာတ် ၄ မျိုး အဖြစ်ကွဲပြားနေသည်။ ပုဏ္ဏားတို့ကို ဘုရားသခင်၏ပါးစပ်က၊ မင်းမျိုးတို့ကို လက်များက၊ ကုန်သည်တို့ကို ပေါင်များက၊ အလုပ်သမားတို့ကို ခြေဖဝါးများက ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။^{၃၇} ဘုရားသခင်၏ ဤသို့ဖန်တီးချက်သည် မည်သူမျှပယ်ဖျက်၍ မရသော Varṇadharmā ဟု ထင်ရှား၏။ အမျိုး ၄ ပါးကိုဖန်ဆင်းပြီး ဘုရားသခင်သည် အမျိုး ၄ ပါးအား တာဝန်အသီးသီးပေးထားလေသည်။ ယင်းသို့ တာဝန်ပေးခြင်းကို Svadharma ဟုခေါ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မြတ်ဗုဒ္ဓမတိုင်မီနှင့် မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်က လူ့အဖွဲ့ အစည်းအတွက် လမ်းညွှန်ချက်တို့မှာ Varṇadharmā နှင့် Svadharma တို့ဖြစ်သည်။^{၃၈}

Svadharma အလိုအရ ပုဏ္ဏားတို့ယူရသည့်တာဝန်မှာ ဘာသာရေး လုပ်ငန်းများ၊ ပညာရေးနှင့် အုပ်ချုပ်သူများအား အကြံဉာဏ်ပေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ စစ်မှု ထမ်းခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူများကို စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့သည် မင်းမျိုးတို့ယူရသည့်တာဝန်များ ဖြစ်သည်။ လယ်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ကျွဲ၊ နွားများ မွေးမြူခြင်းနှင့် အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်း များသည် ကုန်သည်တို့တာဝန်ဖြစ်သည်။ အလုပ်သမားများ၏တာဝန်မှာ တခြားသူများကို အလုပ်အကျွေးပြုခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်က ဤသို့သတ်မှတ်ပေး ထားသည့်တာဝန်များကို မည်သူမျှ ပျက်ကွက်ရန်မဟုတ်ချေ။ ပျက်ကွက်သူများကို ပရဓမ္မ (Paradharmā) အလုပ်ကိုလုပ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုပရဓမ္မကိုလုပ်သူများသည်

^{၃၅} ဒီ၊ ၃၊ ၇၇။
^{၃၆} Macdonell, A. A. ; *A Vedic Reader*, Fifth Impression, India, 1960, p. 195။
^{၃၇} ယင်း။
^{၃၈} Manusmriti. I. 88 - 91 ၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သေကာရီသုတ္တန်ကိုလည်းရှုပါ။

ပြစ်တင်ရှုတ်ချခံရရုံမက ငရဲသို့ကျမည့်သူများဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ပုဏ္ဏားများအဖို့ စစ်မှုထမ်းခြင်း၊ မင်းမျိုးတို့အဖို့ ပညာသင်ခြင်းသည် ပရမေဗြစ်လေသည်။ ဤအချက်က မြတ်ဗုဒ္ဓမတိုင်မီနှင့် မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်တွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို တင်းကျပ်စွာ အကန့်အသတ် ခွဲခြားထားခြင်းရှိခဲ့ကြောင်း ပြလေသည်။ ဆိုင်ရာတာဝန်များနှင့်တကွ ဤအဖွဲ့အစည်း ၄ မျိုးကို မဇ္ဈိနိကာယ်၊ သေကာရီသုတ္တန်တွင် တိုက်ရိုက်ပြဆိုထားလေသည်။^{၁၇} ထိုသုတ္တန်တွင် မြတ်ဗုဒ္ဓက ဗြာဟ္မဏစာပေရှိ Sadharma ဝေါဟာရအစား သန္ဓန (Sandhana) ဝေါဟာရကို အသုံးပြုထားလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ တောင်းရမ်းခြင်းသည် ပုဏ္ဏားတို့၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ လေးမြားကိုင်ဆောင်ခြင်းသည် မင်းမျိုးတို့၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ လယ်ယာ၊ ကျွဲနွားတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် ကုန်သည်တို့၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ တခြားသူများအတွက် သီးနှံရိတ်သိမ်းပေးခြင်းသည် အလုပ်သမားများ၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ ထိုသုတ္တန်မှာပင် မြတ်ဗုဒ္ဓက မည်သူမဆို တခြားသူအား ညှဉ်းဆဲခြင်း အမှုသည် မကောင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ကောင်းမွန်သည်ဟူသော လူ့အဖွဲ့အစည်းရှိ ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကျင့်ဝတ်ကို ဟောကြားလျက် ဤသို့ အခန်းကန့်ခွဲခြားခြင်းကို ပစ်ပယ်လေသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်အတွင်း နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်ဟုဆိုသော ပုဏ္ဏားများနှင့် ဘာသာရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်ဟုဆိုသော မင်းမျိုးတို့ရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် ဇာတ်ခွဲခြားမှုစနစ်၏ ဤသို့တင်းကျပ်မှုသည် ပါဠိသုတ္တန်တွင် ပြဆိုထားသည့်အတိုင်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လျော့ပါးခဲ့သည်။^{၁၈} ဝေဿကာရပုဏ္ဏားသည် မာဂဓတိုင်း၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး မင်းမျိုးမင်းနွယ် မဟာဝိဟာရနှင့် သိဒ္ဓတ္ထတို့သည် ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ခဲ့ကြသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် အသေးစိတ်မြင်တွေ့ရမည်ဖြစ်သည့်အတိုင်း မြတ်ဗုဒ္ဓသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအပေါ် ပုဏ္ဏားမျိုးတို့ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်ကို လက်သင့် မခံခဲ့ချေ။ သို့သော် လက်တွေ့ကျသော အကြောင်းများကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓသည်ပင် ပုဏ္ဏားများနှင့် မင်းမျိုးတို့အား အဆင့်ဆင့် အပ်နှင်းထားသည့် နေရာတို့ကို မပယ်ရှားနိုင်ခဲ့ချေ။ ဤအကြောင်းအရာနှင့်စပ်၍ အချက်နှစ်ချက်ကို သိထားရပါမည်။

^{၁၇} မ၊ ၁၊ ၂၃၅။

^{၁၈} ဒီ၊ ၂၊ ၆၁ (မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်)။

- ၁။ မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်အတွင်း သံဃာအဖွဲ့အစည်းရှိ သံဃာအများစုမှာ ပုဏ္ဏား မျိုးနှင့် စစ်မျိုးစစ်နွယ်တို့ဖြစ်သည်။
- ၂။ အလားတူပင် တေဒင်္ဂါအရာထားခံရသည့် ရဟန်းအများစုမှာလည်း ပုဏ္ဏားမျိုးနှင့် စစ်မျိုးနွယ်များပင်ဖြစ်သည်။^၃

ဒေသနာများ၌ မကြာမကြာတွေ့ရသည့် ဂဟပတိဟူသော ဝေါဟာရကို သတိမူ သင့်ပေသည်။ ဤဝေါဟာရအတွက် အဆိုပြုထားသော အဓိပ္ပာယ် ၂ မျိုးရှိသည်။ တစ်မျိုးမှာ ကုန်သည်ဇာတ်မျိုးတွင် ပါဝင်သူများကို ဤဝေါဟာရက ကိုယ်စားပြုသည်။ တခြားတစ်မျိုးမှာ မည်သည့်ဇာတ်ဟု မခွဲခြားဘဲ အိမ်ရှင်တို့ကို ဤဝေါဟာရက ညွှန်ပြ လေသည်။ အဋ္ဌကထာများ၌ ရဟန်းပြုရန် အသင့်လျော်ဆုံးသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် အိမ်ရှင်ဟုဆိုသော ဂဟပတိစာရင်းဝင်များဖြစ်ကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းအတွက် ပေးထား သောအကြောင်းပြချက်မှာ လူဝတ်ကြောင်တို့သည် ဘဝလောကဓံများကို ပိုမိုတွေ့ကြုံရ သောကြောင့်ဖြစ်သည်။^၂

ဤပဓာနလူမှုအဖွဲ့အစည်း ၄ မျိုးအပြင် သန့်ရှင်းရေးသမား၊ ပန်းသည် စသည်ဖြင့် အသက်မွေးမှုအပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားထားသော တခြားအုပ်စုအမျိုးမျိုးကိုလည်း သုတ္တန်များတွင် ပြဆိုထားသည်။^၂ ကျေးကျွန်များကိုလည်း တစ်ခါတစ်ရံပြဆိုထား ပြန်သည်။ ကျွန်အဖြစ် မွေးဖွားလာသူများရှိသကဲ့သို့ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် သခင်များက ချမှတ်သည့် ပြစ်ဒဏ်များကြောင့် ကျေးကျွန်ဖြစ်လာကြသူများလည်း ရှိသည်။ ကျေးကျွန် များအား အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကျေးကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်လည်းပေးလေသည်။

ဘိစိ ၆ ရာစု အိန္ဒိယရှိ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအကြောင်းဆွေးနွေးရာတွင် မိမိတို့ သတိပြုသင့်သည်မှာ သန်းကြွယ်သူဌေးများဖြစ်လေသည်။ သုတ္တန်များတွင် သန်းကြွယ်

^၃ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၏ ပထမအခန်း (တေဂ္ဂပါဠိ) ကို အင်္ဂုတ္တနိကာယ် အဋ္ဌကထာ မနောရထပူရဏီလာ သက်ဆိုင်ရာအခန်းနှင့်အတူဖတ်ပါ။

^၂ ဒီ၊ ၁၊ ၅၈။ မ၊ ၁၊ ၆။ အံ၊ ၁၊ ၅၈။ ဓမ္မ-ဌ၊ ၁၊ ၂၄၅။ ဝေါဟာရအသုံးပြုပုံ အမျိုးမျိုးအလို့ငှာ PTSD. 248 ကိုရှုပါ။

^၂ *Buddhist India*, 4th and 6th chapters ။

သူဌေးကိုဖော်ပြသော ပါဠိဝေါဟာရ သေဠှိ မဟာသာလဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။^{၂၂} ထိုသူဌေး သူကြွယ်များသည် အများအားဖြင့် ကုန်သည်မျိုးနွယ်မှဖြစ်ကြသော်လည်း ကျန်မျိုးနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသူများသည်လည်း သန်းကြွယ်သူဌေးများဖြစ်လာကြသည်။ ဤအချက်အား မဟာသာလဟူသော ဝေါဟာရကို ခတ္တိယမဟာသာလ၊ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလဟူ၍ ခတ္တိယ၊ ဗြာဟ္မဏဝေါဟာရများနှင့်တွဲစပ်၍ သုံးစွဲထားသည်ကို ထောက်ဆ၍သိနိုင်သည်။^{၂၃} သူတို့သည် အိန္ဒိယသမိုင်းတွင် ယခင်က မသိခဲ့သော သူဌေးလူတန်းစားအသစ် ဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ ဘုရင်ပြီးလျှင် သူတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဩဇာတိက္ကမအကြီးမားဆုံးသော အဖွဲ့ဖြစ်ခဲ့သည်။ သူတို့သည် ဘုရင်နှင့်ရင်းနှီးသောဆက်ဆံရေး ရှိခဲ့သောကြောင့် နိုင်ငံ၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုကို အမြင့်ဆုံးခံစားခဲ့ကြသည်။ ချမ်းသာသောလူတန်းစားအသစ် ပေါ်ထွန်းလာသောအခါ လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးတွင် မည်သို့သော အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ကို ကမ္ဘာ့သမိုင်းက သိသည်။ သဘာဝအလျောက် လူချမ်းသာတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ကြီးမားသော တော်လှန်ပြောင်းလဲမှုများကို အစပြုမိတ်ဆက်ပေး ခဲ့သည်။ အလားတူ အတွေ့အကြုံကို သန်းကြွယ်သူဌေးများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းကြောင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းက ခံစားခဲ့ရသည်။ လူချမ်းသာတို့၏ အဓိက အကျိုးပြုလုပ်ငန်းများကို အောက်ပါအတိုင်း အကျဉ်းချုံး၍ သိနိုင်သည်။

- ၁။ သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် အိန္ဒိယနယ်မြေများအတွင်း ကန့်သတ်ထားသည့် ကုန်သွယ်မှုကို နိုင်ငံတကာသို့ ရောက်စေခဲ့သည်။
- ၂။ ကုန်လှည်းအစား သင်္ဘောဖြင့် ကုန်ပစ္စည်းများကို ပြောင်းလဲတင်ပို့ခဲ့သူတို့မှာ သန်းကြွယ်သူဌေးများပင်ဖြစ်သည်။
- ၃။ သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် ကုန်ပစ္စည်းလဲလှယ်မှုစနစ်နေရာတွင် ဝယ်ခြင်း၊ ရောင်းခြင်းစနစ်ကို စတင်အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။
- ၄။ သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် အိန္ဒိယတွင် အဦးဆုံးသံထည်အသုံးပြုမှုကို တွင်ကျယ် အောင်ပြုလုပ်ခဲ့သူများဖြစ်သည်ဟု ဆိုလေသည်။

^{၂၂} ဝိ၊ ၃၊ ၂၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၄၅-၃၀၄။ သံ၊ ၁၊ ၇၀ (ဇရာမရဏသုတ္တန်)၊ ၈၉ (အပ္ပမာဒသုတ္တန်)၊ ၁၉၂ (ပဝါရဏာသုတ္တန်)။

^{၂၃} ဒီ၊ ၁၊ ၁၂၉-၂၂၂။ ဒီ၊ ၃၊ ၁၂-၁၆။ သံ၊ ၁၊ ၇၀ (ဇရာမရဏသုတ္တန်)။

၅။ သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် အိန္ဒိယလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အရေးအသားစနစ်ကို စတင်ခဲ့ကြသည်။

၆။ သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် အိန္ဒိယပြည်သို့ ၁ မှ ၉ အထိ ကိန်းဂဏန်းများကို သယ်ဆောင်ခဲ့ကြသူများဖြစ်လေသည်။ သုညကိုလည်း အိန္ဒိယပြည်ရှိ ကိန်းဂဏန်းများအတွင်း ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည်။

၇။ သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘာသာရေး လှုပ်ရှားမှုများကို အညီအမျှ ဘက်မလိုက်ဘဲ ထောက်ပံ့ခဲ့ကြသည်။

မျက်မှောက် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် သန်းကြွယ်သူဌေးတို့၏ အကျိုးပြု လုပ်ငန်းများစာရင်းက အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေဖြင့် သူတို့သည် မည်မျှ သြဇာတိက္ကမ ကြီးမားကြောင်း ပြလေသည်။ နိုင်ငံတော်ကလည်း သန်းကြွယ်သူဌေးတို့နေရန်အတွက် အဓိကမြို့များတွင် လမ်းများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားခဲ့သည်။ ထိုလမ်းတို့ကို သေဋ္ဌိ ဝိထိ (သူဌေးလမ်း) ဟုခေါ်၏။^{၂၆} လက်ထောက်သူဌေးများလည်းရှိခဲ့သေးကြောင်း ပြဆို ထားသည်။ သူတို့သည် ကိုယ်တိုင်တီးသောတေးသွားအတိုင်း ကခုန်နေသည့် အမျိုးသမီး ဂီတအဖွဲ့များ တီးမှုတ်သောဂီတကို နားဆင်လျက် မြေညီထပ်သို့မဆင်းဘဲ အထပ်ထပ် ရှိသော စံအိမ်များအတွင်း၌ နေထိုင်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် သန်းကြွယ်သူဌေးတို့သည် ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ မြင့်မားရေးအတွက် လှိုက်လှိုက် လဲ့လဲ့ ပံ့ပိုးကူညီခဲ့သည်ဟူသောအချက်သည် သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိခဲ့ချေ။

သူဌေးလူတန်းစားများ၏ ဗုဒ္ဓဝါဒအပေါ် သက်ရောက်မှုကို ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ ပါဠိ၌ မှတ်တမ်းတင်ထားသော ‘ယသ’ သတို့သားဖြစ်ရပ်တွင် ကောင်းစွာပေါ်လွင် လေသည်။^{၂၇}

ယဉ်ကျေးမှုနှစ်ရပ်တို့ပေါင်းဆုံခြင်း

ဗုဒ္ဓဝါဒမပေါ်မီ ၂ ရာစုဝန်းကျင်တွင် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးပြောင်းလဲမှုများကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသော အချက်အလက်တစ်ရပ်မှာ အာရိယာနီး

^{၂၆} ဝိ၊ ၃၊ ၂၄။
^{၂၇} ဝိ၊ ၃၊ ၂၁-၂၄ (ပဗ္ဗဇ္ဇာကထာ)။

များ၏ အိန္ဒိယအနောက်ဘက်မှ အရှေ့ဘက်သို့ ကျူးကျော်ရောက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အများသိကြသည့်အတိုင်း အာရိယာန်းများသည် အိန္ဒု (Indus) တစ်ဝန်းကို ခရစ်မပေါ်မီ နှစ်ပေါင်း ၃၀၀၀ လောက်အချိန်တွင် သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သည်။ အိန္ဒုတစ်ဝန်းတွင် ကိုယ်တိုင် အခြေချပြီးနောက် အာရိယာန်းတို့သည် အိန္ဒိယအရှေ့ပိုင်းသို့ ကျူးကျော်သူများအဖြစ် မဟုတ်ဘဲ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြသူများအဖြစ်သွားရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ဘီစီ ၆ ရာစုထက် နောက်မကျသည့် အချိန်အတွင်းမှာ ဂင်္ဂါတစ်ဝန်းကို တခြားအာရိယာန်းနယ်မြေ တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့ကြသည်။ ဂင်္ဂါတစ်ဝန်းသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများအနေဖြင့် ရောက်လာခဲ့သောကြောင့် အာရိယာန်းများသည် နယ်ခံများ၊ နယ်မြေအသစ်များရှိ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့်ပေါင်းစည်းခဲ့ကြရသည်။ ရလဒ်ကား အာရိယာန်းနှင့် ဒေသခံဟူသော ယဉ်ကျေးမှုနှစ်ခုတို့ ပေါင်းစည်းမိခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့်ပြောရလျှင် စုပေါင်းစပ်ပေါင်း ကပြားယဉ်ကျေးမှုအသစ်သည် ဂင်္ဂါမြစ်တစ်ဝန်းတွင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ သမိုင်းတွင် ဤယဉ်ကျေးမှုအသစ်ကို အိန္ဒိယ သမိုင်း၌ မကြုံစဖူးရလဒ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ယဉ်ကျေးမှုကြီးနှစ်ရပ်၏ ပေါင်းဆုံမှု အဖြစ် သတ်မှတ်လေသည်။ အောက်ဖော်ပြပါသည် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း၌ အာရိယာန်း ယဉ်ကျေးမှုကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သော ဖြစ်ရပ်များ၏ အနှစ်ချုပ်ဖြစ်သည်။

- ၁။ ဝေဒကျမ်းများ၏ ဩဇာကို မင်းမျိုးမင်းနွယ်ဝင်များ ဦးဆောင်သည့် ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းအသစ်က စိန်ခေါ်ခဲ့သည်။
- ၂။ ပုဏ္ဏားမျိုးနွယ်သည် လွှမ်းမိုးမှုရရန် မင်းမျိုးမင်းနွယ်၊ ကုန်သည်မျိုးနွယ်တို့နှင့် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ရသည်။
- ၃။ သက္ကတဘာသာစကား၏ စိုးမိုးနိုင်မှုသည် နက်နဲသော အဆုံးအမဒဿနများကို ဖော်ပြနိုင်လောက်အောင် ကြွယ်ဝသော ဒေသိယဘာသာစကားအမျိုးမျိုး ရရှိ နိုင်မှုကြောင့် ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရသည်။
- ၄။ နိုင်ငံတော်၏ အစောင့်အရှောက်ဖြင့် ဘာသာရေးလွတ်လပ်မှုကိုလည်း ကန့်သတ် ချုပ်ချယ်ခြင်း အလျဉ်းမရှိဘဲ အားလုံးကိုပေးခဲ့သည်။
- ၅။ အမျိုးသမီးလွတ်လပ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမြင်သစ်များလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

- ၆။ လူမျိုးစုတစ်စုတည်းအုပ်ချုပ်သည့် စနစ်အတွေ့အကြုံကို လူမျိုးပေါင်းစုံ ရောနှော အုပ်ချုပ်သည့်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ထိုစနစ်သစ်မှာ ယဉ်ကျေးမှုတူညီခြင်းက လူမျိုးတူညီခြင်းကို လွှမ်းမိုးသွားသည်။
- ၇။ ရာသီဥတုအသစ်ကို တွေ့ကြုံရခြင်းသည် လူတို့၏ အမှုအကျင့်ပုံစံများကို ဖန်တီးရန် လမ်းခင်းပေးခဲ့သည်။
- ၈။ ဂျုံ၊ ပြောင်း အစား စပါးကိုစိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။
- ၉။ အားလုံးအပေါ် ပျံ့နှံ့သောအကြမ်းမဖက်ရေးစလေ့သည်လည်း ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း တစ်ခုလုံးသို့ ပျံ့နှံ့သွားခဲ့သည်။
- ၁၀။ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းလမ်းစဉ်ကိုလည်း ပညာလမ်းစဉ်ဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။

ဤအချက်အလက်များသည် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ နောက်ခံကားချပ်ထဲမှ ထင်ရှားသော အချက်အလက်များသာဖြစ်သည်မဟုတ်၊ မြတ်ဗုဒ္ဓပွင့်ဆဲနှင့် မပွင့်မီကာလ ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း အတွင်း တခြားသောဘာသာရေးနှင့် လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၏ နောက်ခံကားချပ်ထဲမှ ထင်ရှားသောအချက်အလက်များလည်း ဖြစ်လေသည်။

အခန်း - ၃

ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်ရှိ လူမှုရေးအခန်းကဏ္ဍ

ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်ကို မဂ္ဂင် ၈ ပါးနှင့်အတူတူဟု သဘောထားအပ်သော မဇ္ဈိမပဋိပဒါ လမ်းစဉ်အဖြစ် အသိများကြသည်။ ပါဠိအနေဖြင့် အရိယောအဋ္ဌင်္ဂိကောမဂ္ဂေါဟု ခေါ်၍ အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးဟု ဘာသာပြန်ဆိုလေ့ရှိကြသည်။ အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးအား အလယ် အလတ်လမ်းစဉ် (မဇ္ဈိမပဋိပဒါ) ဟုခေါ်ရခြင်းအကြောင်းကို လေ့လာပါက စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပေသည်။ တရားဦး (ဓမ္မစကြာ) ဒေသနာ၌ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် မိမိကိုယ်ကို ပင်ပန်း ဆင်းရဲစေသောအကျင့် (အတ္တကိလမထာနုယောဂ)၊ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကိုမှီဝဲခြင်း၌ အားထုတ်ခြင်း (ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ) ဟူသော အစွန်းနှစ်ပါးကို ပယ်စွန့်ခြင်းဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခဲ့သော မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ကို စတင်ဟောကြားခဲ့သည်။^၁ အတ္တကိလမထာ နုယောဂဟူသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် သဿတဝါဒကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပြီး ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂဟူသည် ဥစ္ဆေဒဝါဒကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒဿနရှုထောင့်မှပြောရမည်ဆိုလျှင် မြတ်ဗုဒ္ဓပယ်စွန့်သောအရာသည် ဘာသာရေးတိုင်း၊ ဒဿနတိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်သောသီအိုရီနှစ်မျိုးဖြစ်လေသည်။

ဤအချက်သည် အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါး၏ အခြေခံဖြစ်သော ဒဿနအယူအဆကို တွေးတောဆင်ခြင်စေရန် အကြောင်းဖြစ်သည်။ သုတ္တန်များအလိုအရ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာကိုအခြေခံ၍ အတ္ထိကဝါဒ၊ နတ္ထိကဝါဒဟူသော အစွန်းတရား နှစ်ပါးကို ပယ်စွန့်ခြင်းဖြစ်သည်။^၂ အတ္တကိလမထာနုယောဂနှင့် ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ ဟူသော အစွန်းတရားနှစ်ပါးကို ပယ်စွန့်ရာ၌လည်း ထိုသို့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာအပေါ် အခြေခံ၍သာ ဖြစ်သင့်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါး ဒေသနာ၏ ဒဿန

^၁ ဝိ၊ ၃၊ ၁၄။

^၂ သံယုတ္တနိကာယ်၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ရှိ သုတ္တန်များကိုရှုပါ။

အခြေခံသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ဖြင့် အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးသည်လည်း အတ္တကိလမထာနုယောဂ၊ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂကဲ့သို့ပင် လူ့အဖွဲ့အစည်းက ကျင့်သုံးမှုကို ကိုယ်စားပြုကြောင်း ညွှန်ပြလေသည်။

မဇ္ဈိမပဋိပဒါဟူသော ဝေါဟာရသည် ထိုဝေါဟာရအဓိပ္ပာယ်ရှိလာသော နောက်ခံ သမိုင်းကို အမှတ်ရစေလေသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓမတိုင်မီနှင့် မြတ်ဗုဒ္ဓလက်ထက်အတွင်း အိန္ဒိယ၏ အတွေးအခေါ်သည် ဘာသာရေးနှင့် ရုပ်ဝါဒဟူ၍ နှစ်မျိုးကွဲခဲ့လေသည်။ သုတ္တန်များက ဖော်ပြသည့်အတိုင်း ဘာသာရေး၏ဆောင်ပုဒ်သည် ကိုယ်နှင့်အသက်သည် သီးခြားဖြစ်၏ (အညံ ဇိဝံ၊ အညံ သရီရံ)။^၃ ရုပ်ဝါဒ၏ဆောင်ပုဒ်သည် ကိုယ်နှင့်အသက်သည် အတူတူပင် ဖြစ်၏။ (တံ ဇိဝံ၊ တံ သရီရံ)။^၄ ကိုယ်သည် အသက်နှင့် သီးခြားဖြစ်သောကြောင့် ဘာသာရေးက ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ သေဆုံးသည့်အခါ အသက်သည် အပြင်ထွက်၍ တခြား ကိုယ်တစ်ခုကို ရှာဖွေသည်ဟုဆိုသည်။ သေဆုံးသော်လည်း ဝိညာဉ်က မသေဟု ဆိုလိုသည်။ ရုပ်ဝါဒကမူ ကိုယ်နှင့်အသက်သည် အတူတူပင်ဖြစ်သောကြောင့် သေဆုံး သည်နှင့် ယင်းနှစ်မျိုးသည် တစ်ပါးတည်းချုပ်ငြိမ်းကြသည်ဟု ဆိုလေသည်။ သေပြီးနောက် ဝိညာဉ်အား ချမ်းသာခြင်း သို့မဟုတ် ဆင်းရဲခြင်းဖြစ်စေသော ကုသိုလ်ကံအကျိုး၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုးကို ဘာသာရေးက လက်ခံလေသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိပြုလုပ်သော အလုပ်၏ အကျိုးအာနိသင်သည် ဘာသာရေး၏ ပင်ကိုလက္ခဏာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ရုပ်ဝါဒကမူ နောက်ဘဝဟူသည် မရှိသောကြောင့် ကိုယ်ကျင့်တရားသည် အသုံးမဝင်ဟု အခိုင်အမာဆိုလေသည်။ သေဆုံးခြင်းဟူသည် ဘဝကုန်ဆုံးသွားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် သတ္တဝါတစ်ဦး၏အလုပ်သည် ဘဝ၏အရသာကို အမြင့်ဆုံးခံစားရန်သာ ဖြစ်သည်။ ဤအယူအဆနှစ်ပါးကို လူ့သမိုင်းတစ်လျှောက် ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် တွေ့ရလေသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဤသို့ အစွန်းတရားနှစ်ပါးကို ငြင်းဆိုရင်း ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓသည် သူ၏ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်ကို အလယ်အလတ်လမ်းစဉ် (မဇ္ဈိမပဋိပဒါ)ဟု အမည်ပေးခဲ့လေ၏။

အများသိခဲ့ကြသည့်အတိုင်း အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးသည် သစ္စာ ၄ ပါးတွင် ၄ ပါးမြောက်သစ္စာ ဖြစ်သည်။ ဤသစ္စာ ၄ ပါးအရာ၌ ယင်းမဂ္ဂင် ၈ ပါးကို ဒုက္ခနိရောဓ

^၃ မ၊ ဘ၊ ၉၀ (စူဠမာလုကျသုတ္တန်) - ၁၅၃ (အဂ္ဂိဝစ္ဆသုတ္တန်)။

^၄ ယင်း။

ဂါမိနိပဋိပါဒ (ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်စေသည့်လမ်းစဉ်) အဖြစ်သိအပ်၏။ နောက်ဆုံး သစ္စာဖြစ်သော်လည်း သုတ္တန်များက ယင်းသည် တခြားသစ္စာ ၃ ပါးထက် ပို၍အရေး ပါသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တရားဦးဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ္တန်၌ ပဉ္စဝဂ္ဂိ ၅ ဦး တရားနာရန် အဆင်သင့်ဖြစ်သည့်အခါ နိဒါန်းမခံဘဲ သူရှာဖွေသိရှိခဲ့သည်မှာ အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါး ဖြစ်သည်ဟု ချက်ချင်းမိန့်တော်မူခဲ့သည်။^၅ ထိုသုတ္တန်နောက်ပိုင်း သစ္စာ ၄ ပါးအရာ၌သာ အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးကို ၄ ပါးမြောက်သစ္စာအဖြစ် ဖော်ပြထားသည်။ တစ်ဖန် မဟာ ပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်တွင် နောက်ဆုံးသာဝကဖြစ်သော သုဘဒ္ဒအား ဦးတည်လျက် အရိယာ မဂ္ဂင် ၈ ပါးကို သူ၏ဘာသာတရား၌သာ တွေ့ရှိနိုင်သည်ဟု ဖွင့်ဟထားလေသည်။^၆ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓက ရဟန်းများသည် အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးနှင့်အညီ နေထိုင်သမျှ ကာလပတ်လုံး လောကတွင် ရဟန္တာဆိတ်သုဉ်းခြင်းဟူသည် မရှိပေဟု ထပ်မံ၍ မိန့်တော် မူခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ တခြားဘာသာများနှင့်မတူသော ထင်ရှားသည့် လက္ခဏာသည် အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါး တရားတွင် တည်မှီနေလေသည်။

အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးတွင် အင်္ဂါ ၈ ပါးပါဝင်သည်။ ယင်းတို့မှာ မှန်ကန်သော အမြင်ရှိခြင်း - သမ္မာဒိဋ္ဌိ (Right View) ၊ မှန်ကန်သောအယူအဆရှိခြင်း - သမ္မာ သင်္ကပ္ပ (Right Concept) ၊ မှန်ကန်သောစကားရှိခြင်း - သမ္မာဝါစာ (Right Word)၊ မှန်ကန်သောအမှုရှိခြင်း - သမ္မာကမ္မန္တ (Right Action) ၊ မှန်ကန်သောနေထိုင်မှုရှိခြင်း - သမ္မာအာဇီဝ (Right Living) ၊ မှန်ကန်သောအားထုတ်မှုရှိခြင်း - သမ္မာဝါယာမ (Right Effort) ၊ မှန်ကန်သော အောက်မေ့နုလုံးသွင်းမှုရှိခြင်း - သမ္မာသတိ (Right Mindfulness) ၊ မှန်ကန်သောတည်ကြည်စူးစိုက်မှုရှိခြင်း - သမ္မာသမာဓိ (Right Concentration) တို့ဖြစ်သည်။^၇ တချို့သောအင်္ဂါများကို ပုံမှန်ဘာသာပြန်ဆိုထားသည့်

---

^၅ ဝိ၊ ၃၊ ၁၃-၁၄။
^၆ ဒီ၊ ၂၊ ၂၀၁။
^၇ မဂ္ဂင် ၈ ပါး ဘာသာပြန်မှုကိုနှိုင်းယှဉ်၍ ကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဖော်ပြပေးလိုက်ပါသည်။ ၁။ မှန်ကန်သောအမြင်-သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ၂။ မှန်ကန်သောအကြံ-သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ ၃။ မှန်ကန်သော စကား-သမ္မာဝါစာ၊ ၄။ မှန်ကန်သောအလုပ်-သမ္မာကမ္မန္တ၊ ၅။ မှန်ကန်သောအသက်မွေးမှု- သမ္မာအာဇီဝ၊ ၆။ မှန်ကန်သောအားထုတ်မှု-သမ္မာဝါယာမ၊ ၇။ မှန်ကန်သောအောက်မေ့မှု- သမ္မာသတိ၊ ၈။ မှန်ကန်သောတည်ကြည်မှု-သမ္မာသမာဓိ (ဒီ၊ မြန်၊ ၁၊ ၁၇၇)။ - ဘာသာပြန်သူ။

အတိုင်းမဟုတ်ဘဲ သုတ္တန်များတွင် တွေ့မြင်ရသော ဖွင့်ဆိုချက်များကို အခြေခံ၍ မိမိ အနေဖြင့် တစ်မျိုးဘာသာပြန်ဆိုထားသည်ကို သတိပြုရန်လိုအပ်သည်။ သက်ပွဟူသော ပါဠိဝေါဟာရသည် 'Concepts - အယူအဆများ' ကို ရည်ညွှန်းသော်လည်း ဒုတိယမြောက် အင်္ဂါကို 'Right Thought - မှန်ကန်သောအတွေး' ဟု အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလေ့ ရှိသည်။ ဝါစာဟူသော ပါဠိဝေါဟာရသည် The Words (စကားလုံးများ) ကိုရည်ညွှန်း၏။ ထို့ကြောင့် တတိယမြောက်အင်္ဂါကို ပို၍ကောင်းအောင် 'Right Words - မှန်ကန်သော စကား' ဟု အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုသင့်သည်။ 'Right Speech - မှန်ကန်သော ပြောဆိုခြင်း' ဟု မပြန်ဆိုသင့်ပေ။ ထို့အပြင် သမ္မာအာဇီဝကို ပုံမှန်အားဖြင့် 'Right Livelihood - မှန်ကန်သောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်း' ဟု ဘာသာပြန်ဆိုသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးမည့်အကြောင်းအရာများကို အကြောင်းပြု၍ 'Right Living - မှန်ကန်သောနေထိုင်မှု' ဟု ဘာသာပြန်ဆိုထားသည်။ ယင်းအကြောင်းတရားများကို အောက်တွင် ဆွေးနွေးပြပါမည်။

အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးကို လေ့လာရာတွင် အောက်ပါအချက်များကို သတိပြုရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

- ၁။ အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးတွင် အင်္ဂါအားဖြင့် ၈ ပါးသာလျှင်ရှိသည်။ လျော့၍လည်း မရသလို ပို၍လည်းမရပေ။
- ၂။ ပထမအင်္ဂါသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပြီး နောက်ဆုံးအင်္ဂါသည် သမ္မာသမာဓိ ဖြစ်သည်။ ဤရှေ့နောက်အစဉ်သည် မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို မူသေဖြစ်သည်။
- ၃။ အင်္ဂါ ၈ ပါးသည် အချင်းချင်း ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်နေကြခြင်းကြောင့် အဆင့်ဆင့် ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။
- ၄။ အင်္ဂါ ၈ ပါးကို သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဟု သုံးအုပ်စုခွဲထားခြင်းအား ဘိက္ခုနီ တစ်ဦး ဟောကြားထားသည့် သုတ္တန်တစ်ခုတွင် တွေ့ရလေသည်။
- ၅။ 'သမ္မာ' ဟူသော ဝေါဟာရကို သိရှိရန် ယင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက် 'မိစ္ဆာ' ဟူသော ဝေါဟာရကို နားလည်ထားရပါမည်။
- ၆။ လောကီ၊ လောကုတ္တရာဟူ၍ လမ်းစဉ်နှစ်မျိုးရှိသည်။

မဂ္ဂင် ၈ ပါးအား ယုတ္တိအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါဒရေးရာအားဖြင့်လည်းကောင်း အုပ်စုသုံးစုခွဲခြားနိုင်သည်။ ပထမနှစ်ပါးသည် ပထမအုပ်စု၊ အလယ်သုံးပါးသည် ဒုတိယ အုပ်စုဖြစ်ပြီး အဆုံး ၃ ပါးသည် တတိယအုပ်စုဖြစ်သည်။ မိမိခွဲထားသည့် အုပ်စု ၃ စုသည် ဝေဒလ္လသုတ္တန်တွင် ဘိက္ခုနီဓမ္မဒိန္နဟောကြားထားသည်နှင့် မတူသည်ကို သတိပြုရန် လိုအပ်သည်။^၁

ပထမအင်္ဂါဖြစ်သည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဒီဃနိကာယ်၊ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်နှင့် မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သစ္စဝိဘင်္ဂသုတ္တန်တို့၌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်နားလည်ခြင်းဟု ဖွင့်ဆို ထားသည်။ ထိုသုတ္တန်များတွင် ဤဝေါဟာရ၏ ဖွင့်ဆိုချက်အမျိုးမျိုးရှိလေ၏။ မဇ္ဈိမနိကာယ် သမ္မာဒိဋ္ဌိကသုတ္တန်တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိအဓိပ္ပာယ် ၅ မျိုးကိုပြဆိုထားသည်။ ယင်းတို့မှာ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်ကို နားလည်ခြင်း၊ သစ္စာ ၄ ပါးကို နားလည်ခြင်း၊ အာဟာရ ၄ ပါးကို နားလည်ခြင်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နားလည်ခြင်း၊ ကိလေသာတို့ကို နားလည်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။^၂ တခြားနေရာများ၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိအား လောကနှင့် ခန္ဓာ ၅ ပါးသိခြင်းဟူ၍ ဖွင့်ဆိုကြသည်။^၃ ဤဖွင့်ဆိုချက်အားလုံးသည် မဂ္ဂင်လမ်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးခါစ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင်လမ်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးခါစပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဖွင့်ဆိုချက်သည် တခြားတစ်မျိုးဖြစ်သင့်ပေသည်။ ယင်းကို မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ မဟာ စတ္တာရိသကသုတ္တန်တွင် ဖော်ပြထားလေသည်။^၄ ယင်းသုတ္တန်အလိုအရသမ္မာဒိဋ္ဌိသည် မိစ္ဆာအယူမှား ၁၀ မျိုးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ -

- ၁။ အလှူဟူသည် မရှိ၊
- ၂။ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးသည်မရှိ၊
- ၃။ ဟုံးပူဇော်ခြင်းဟူသည် မရှိ၊
- ၄။ အမိသည် မရှိ၊

---

^၁ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ စူဠဝေဒလ္လသုတ္တန် (မ၊ ၁၊ ၃၇၃)။
^၂ မ၊ ၁၊ ၅၇။
^၃ သံ၊ ၂၊ ၂၅၇ - ၂၅၈ (ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တန်)။ ပါဠိတော်လာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဖွင့်ဆိုချက်များကို Masefield Peter ၏ *Divine Revelation in Pali Buddhism*, Routledge, London 2008, pp 39 - 45 တွင် စုပေါင်းပြဆိုထားသည်။
^၄ မ၊ ၃၊ ၁၁၆။

- ၅။ အဖသည် မရှိ၊
- ၆။ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုတို့၏ အကျိုးသည် မရှိ၊
- ၇။ ဤလောကသည် မရှိ၊
- ၈။ တစ်ပါးသောလောကသည် မရှိ၊
- ၉။ ဥပပါတ်သတ္တဝါတို့သည် မရှိ၊
- ၁၀။ ဖြောင့်မှန်သောလမ်းသို့ ရောက်ပြီးသော စစ်မှန်သော ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် တို့သည် မရှိတို့ ဖြစ်သည်။^၂

ဤမှားယွင်းသော အယူဝါဒများထဲမှ တစ်မျိုးမျိုးကို စွဲယူထားသည်နှင့် မဂ္ဂင် ၈ ပါးလမ်းစဉ်ကို မကျင့်သုံးနိုင်တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် မဂ္ဂင် ၈ ပါးလမ်းစဉ်၏ ဝင်ပေါက်ဖြစ်လေသည်။ ဤမှားယွင်းသော အယူဝါဒများမှ လွတ်မြောက်သည်နှင့် အတွေးအမြင်များသည် ပြောင်းလဲသွားလေသည်။ ဤမှားယွင်းသော အယူဝါဒများထဲမှ တစ်မျိုးမျိုးကို စွဲယူထားခြင်းသည် သတ္တဝါအား တခြားသူများအပေါ် ရန်လိုမှန်းတီးခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေလေသည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တဝါသည် စိတ်တွင်တပ်မက်ခြင်း၊ အထင်မှားခြင်းနှင့် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းခြင်းဟူသော မကောင်းသည့် အတွေးအကြံများ အမြဲဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိသည်။ ယင်းကို မိစ္ဆာသက်ပ္ပဟုခေါ်လေသည်။ အထက်ပါ မှားယွင်းသော အယူဝါဒများမှ

^၂ ဤ ၁၀ ချက်ကို မူရင်းစာရေးသူ၏အဘော်သို့လိုက်၍ ဘာသာပြန်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မဟာစတ္တာရိသကသုတ္တန် မြန်မာပြန်တွင် ဤ ၁၀ ချက်ကိုပင် အဋ္ဌကထာ အဖွင့်နှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း မြန်မာပြန်ဆိုထားသည်ကိုလည်း သိသင့်သည်ထင်၍ ဖော်ပြပေးလိုက်ပါသည်။ အလှူ၏အကျိုးသည် မရှိ၊ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၏အကျိုးသည် မရှိ၊ ဟုံးပူဇော်ခြင်း၏အကျိုးသည် မရှိ၊ ကောင်းမှုမကောင်းမှုတို့၏ အကျိုးဝိပါက်သည် မရှိ၊ ဤလောကသည် မရှိ၊ တစ်ပါးသောလောကသည် မရှိ၊ အမိ၌ပြုအပ်သောအကျိုးသည် မရှိ၊ အဖ၌ပြုအပ်သောအကျိုးသည် မရှိ၊ (ပဋိသန္ဓေတည်နေသောအားဖြင့် ၁၅ အရွယ် ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော) ဥပပါတ်သတ္တဝါတို့သည် မရှိကုန်၊ ဤလောကကိုလည်းကောင်း၊ တစ်ပါးသောလောကကိုလည်းကောင်း ကိုယ်တိုင်ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၍ မျက်မှောက် ပြုလျက် ဟောကြားနိုင်ကုန်သော၊ ဖြောင့်မှန်သော အရိယမဂ်သို့ရောက်ကုန်သော၊ ညီညွတ် ခြင်းသို့ရောက်ကုန်၍ ကောင်းသောအကျင့်ရှိကုန်သော သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် လောက၌ မရှိ။ - ဘာသာပြန်ဆိုသူ။

လွတ်မြောက်သောအခါ သတ္တဝါ၏စိတ်တွင် အမြင်သဘောထား ပြောင်းလဲသွားလေသည်။ ယင်းသို့ ပြောင်းလဲခြင်းကို သမ္မာသင်္ကပ္ပဟု ခေါ်သည်။ ယင်းသမ္မာသင်္ကပ္ပသည် တပ်မက်မှု ကင်းခြင်း၊ အမုန်းတရားကင်းစင်ခြင်းနှင့် အကြမ်းမဖက်ခြင်းဟူသော ကောင်းသောအတွေး များကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ဤအချက်ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပနှစ်ပါးလုံးသည် အဆင့်မြင့် ယဉ်ကျေးမှုရှိသော လူသစ်ဖန်တီးနိုင်ကြောင်းပြလေသည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပနှစ်ပါးသည် အရိယာမဂ္ဂင်ရှိ အုပ်စု ၃ မျိုးတွင် ပထမအုပ်စုဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

အထက်ပါအတိုင်း သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ ၃ ပါးသည် ဒုတိယ အုပ်စုဖြစ်သည်။ ဤအင်္ဂါ ၃ ပါးလုံးသည် အဆင့် ၂ ဆင့်တွင် ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ဆက်စပ်နေ၏။ သမ္မာဝါစာဟူသည် မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ကုန်းတိုက် စကားပြောဆိုခြင်းမှရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ အတင်းအဖျင်းပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းနှင့် ပုတ်ခတ်သည့်စကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။^{၃၃} သမ္မာကမ္မန္တဟူသည် သူ့အသက်သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ သူ့ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းမှရှောင်ကြဉ်ခြင်းနှင့် သူ့သား မယားကို သွားလာလွန်ကျူးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။^{၃၄} ယင်းတို့သည် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ အခြေခံကိုယ်ကျင့်သီလများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တဟူသည် ရာချီသောဝိနည်းစည်းကမ်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရသည့် ဘိက္ခုနှင့် ဘိက္ခုနီတို့အတွက် မဟုတ်ကြောင်း ယုံမှားစရာမရှိချေ။ မိမိအမြင်အရ သမ္မာကမ္မန္တအထိ မဂ္ဂင်များသည် လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်သာ ရည်ရွယ်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် သူ၏ လူဝတ်ကြောင့် အဆင့်အတန်းကိုမပြောင်းဘဲ မဂ္ဂင်လမ်းစဉ်ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံး၍ မရနိုင်ချေ။ ဤအကြောင်းအရာကို ၅ ပါးမြောက် မဂ္ဂင် (သမ္မာအာဇီဝ-မှန်ကန်သော နေထိုင်မှု) ၌ ပြဆိုထားသည်။

ဤနေရာတွင် အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါး၌ အဆင့် ၃ ဆင့်ရှိကြောင်းကို သတိပြုရ ပါမည်။ ပထမ မဂ္ဂင် ၄ ပါးအား (ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမရည်ညွှန်းဘဲ) အများဆိုင်အနေဖြင့် ဟောကြား ထားလေသည်။ သို့သော် ၅ ပါးမြောက်အင်္ဂါကို ဟောသည့်အခါ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ပုဂ္ဂိုလ်

^{၃၃} ဒီ၊ ၂၊ ၂၄၉ - ၂၅၀။
^{၃၄} ယင်း။

တစ်ဦးကို ထည့်သွင်း၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိယသာဝက ဖြစ်သည်။ သမ္မာအာဇီဝကို ကျင့်သုံးသူသည် အရိယသာဝကဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။^{၁၅} ပထမ မဂ္ဂင် ၄ ပါးကို အဆင့်ဆင့်ကျင့်သုံးပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ယခုအခါ အရိယသာဝက အဆင့်သို့ ရောက်ရှိသွားလေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ၅ ပါးမြောက်မဂ္ဂင်မှစ၍ အထက် မဂ္ဂင်များကို ကျင့်သုံးသည်နှင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်တော့ပြီ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိယသာဝကဖြစ်သွားသော လူဝတ်ကြောင့် ဖြစ်ချင်ဖြစ်မည် သို့မဟုတ် အရိယာ သာဝကဖြစ်သွားသော ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီဖြစ်ချင်ဖြစ်မည်။ နောက်ဆုံး မဂ္ဂင် ၃ ပါးအား ဟောကြားသည့်အခါ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဘိက္ခုဟူသော ဝေါဟာရကို ထည့်သွင်းလျက် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်ညွှန်းဟောတော်မူပြန်သည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက မဂ္ဂင် ၈ ပါးသည် လူဝတ်ကြောင့်နှင့် ရဟန်း (ရဟန်းမ) နှစ်ဦးလုံးအတွက်ဖြစ်သည်ဟု မိန့်တော်မူသည့်အခါ လမ်းစဉ်ခုလတ်၌ လူဝတ်ကြောင့်အဆင့်မှ ရဟန်းအဆင့်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ စဉ်းစားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။^{၁၆} ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင် ၈ ပါးတွင် နောက်ဆုံး ၃ ပါးသည် ဘိက္ခုနှင့် ဘိက္ခုနီများအတွက် ရည်ရွယ်လေသည်။

သမ္မာအာဇီဝသည် သာမန်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသာမက ဗုဒ္ဓဘာသာပညာရှင် များပါ အများဆုံးနားလည်မှုလွဲနေသော အင်္ဂါတစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒအကြောင်း ရေးကြသည့် စာအုပ်များတွင် သမ္မာအာဇီဝကို ကုန်သွယ်ခြင်း ၅ မျိုးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းနှင့် အတူပြု၍ ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ရလဒ်ကား ဝေါဟာရကို မှန်ကန်သောအသက်မွေးမှုဟု မှား၍ ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဤတွင် မိမိအထူးအလေးပေးလိုသည်မှာ သမ္မာ အာဇီဝဟူသည် မည်သည့်အသက်မွေးမှု၊ အလုပ်အကိုင်ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ကို မရည်ညွှန်း ခြင်းဖြစ်သည်။

တတိယအုပ်စုတွင် သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတို့ ပါဝင်လေသည်။ ယင်းတရားများကို စိတ်မြင့်မားရေးနှင့်စပ်သော အင်္ဂါများဟု ယေဘုယျသတ်မှတ်ကြသည်။ သို့သော် မိမိအနေဖြင့် သမ္မာဝါယာမအား သီလနှင့်သမာဓိကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်းဟု ဆိုချင်သည်။ အကြောင်းကား သမ္မာဝါယာမသည် သမ္ပပ္ပဓာန် ၄ ပါးနှင့် ဆက်စပ်နေ

^{၁၅} ယင်း။
^{၁၆} ယင်း။

သောကြောင့်ဖြစ်သည်။^{၁၇} ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ကိုယ်မှုကိုထိန်းချုပ်ခြင်းသာမက စိတ်မှုကို ထိန်းချုပ်နိုင်မှသာ မှန်ကန်သောစိတ်မြင့်မားမှုသို့ ရောက်ရှိနိုင်လေသည်။ သမ္မာဝါယာမ အဆင့်၌ ယင်းအခြေအနေသို့ရောက်နိုင်သည်။ သမ္မာသတိဟူသည် အနုပဿနာ ၄ ပါး ဖြစ်ပြီး ကိုယ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ ဓမ္မတို့၌ ကောင်းစွာ အဖန်ဖန်ရှုဆင်ခြင်ခြင်းဖြစ်သည်။^{၁၈} အဖန်ဖန်ရှုဆင်ခြင်ခြင်း (သမ္မာသတိ) အဆင့်သည် တရားအားထုတ်မှုအစစ် မဟုတ် သေးပေ။ တရားအားထုတ်ခြင်းသည် ဈာန် ၄ ပါးကိုရခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုအပ်သော သမ္မာသမာဓိထဲတွင် ပါဝင်လေသည်။^{၁၉}

အရိယာမဂ္ဂင် ၈ ပါးနှင့်စပ်၍ အဘယ်ကြောင့် ရူပဈာန် ၄ ပါးဟု သတ်မှတ် အပ်သော သမ္မာသမာဓိဖြင့် အဆုံးသတ်ထားရသနည်းဟု မေးစရာရှိလေ၏။ ဈာန်တရား အဆင့်၌ သစ္စာ ၄ ပါးအား ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်သည့်အပြင် နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း မျက်မှောက် မပြုနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် သမ္မာသမာဓိသည် မဂ္ဂင်လမ်းစဉ်၏ စစ်မှန်သောအဆုံးသတ် ဖြစ်ပါသလောဟု မေးစရာရှိလေသည်။ ဤအချက်သည် ယောဂကျင့်စဉ်၌လည်း သမာဓိဖြင့် အဆုံးသတ်သော အလားတူအင်္ဂါ ၈ ပါးရှိသောကြောင့် ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်ကို ယောဂလမ်းစဉ် (Yogo Philosophy) က လွှမ်းမိုးထားသည်ဟု ထင်စရာရှိနိုင်ပေသည်။ သို့သော် ဤတွင် ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်ရှိ သမ္မာသမာဓိသည် ယောဂလမ်းစဉ်ရှိ သမာဓိနှင့် အတန်ငယ်ကွဲပြားကြောင်းကို သိထားသင့်လေသည်။ မဂ္ဂင် ၈ ပါးအစား သမ္မာသမာဓိဖြင့် အဆုံးသတ်ထားခြင်း၏အကြောင်းက နိဗ္ဗာန်သို့ဦးတည်သော ရှည်လျားခက်ခဲသည့် ခရီးစဉ်တွင် နောက်ကြောင်းသို့ ပြန်မလှည့်တော့သည်အဆင့်၏ အမှတ်အသား ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁၇ ယင်း။
 ၁၈ ယင်း။
 ၁၉ ယင်း။

အခန်း - ၄

အမျိုး ၄ ပါးစနစ်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အလွှာခွဲခြားမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်အတန်းများအပေါ် ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ သုံးသပ်ချက်

အမျိုးဇာတ် ၄ ပါးစနစ်

ရှေးအခန်းတွင် ဂင်္ဂါမြစ်တစ်ဝန်းရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း မျိုးနွယ် ၄ ရပ် ကွဲပြားလာပုံကို သိရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ကွဲပြားခဲ့ခြင်း၏ ပဓာနအကြောင်းမှာ ပုဏ္ဏားမျိုးနွယ်၏ မြင့်မြတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းထားရန် ဖြစ်သည်။ သုတ္တန်များတွင် ပုဏ္ဏားတို့ မကြာခဏ ပြောလေ့ရှိသည်ဟူသောအဆို၌ အကြောင်း ၃ မျိုးအပေါ် အခြေခံထားသည်ဟုဆိုသည်။ ပုဏ္ဏားတို့၏ မြင့်မြတ်မှုသည် (၁) ပုဏ္ဏားတို့သည် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်၏ ပါးစပ်မှ မွေးဖွားလာကြ၏။ (၂) တခြားမျိုးနွယ်ဝင်များထက် ပို၍ဖြူစင်၏။ (၃) ပုဏ္ဏားတို့သည်သာ စင်ကြယ်ခွင့်ရှိ၏တို့ဖြစ်သည်။^၁ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ၄ မျိုးသောဇာတ်စနစ်ကို ဝေဖန်ရာတွင် သီအိုရီသဘောတရားနှင့် လက်တွေ့အကြောင်းတရားများအရ ဤအခြေခံ ၃ ချက်ကို ကန့်ကွက်ခြင်းဖြင့် စတင်ခဲ့သည်။

အစောပိုင်း ယဇုဝေဒကျမ်းစာများအလိုအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အာရိယာန်းနှင့် ဒဿယုလူမျိုးဟူ၍ လူမျိုးနှစ်မျိုးသာရှိခဲ့သည်။^၂ နောက်ပိုင်းတွင် အာရိယာန်းလူမျိုးသည် ပုဏ္ဏား၊ ဘုရင်၊ ကုန်သည်ဟူ၍ မျိုးနွယ် ၃ မျိုးဖြစ်ပေါ်လာကာ ဒဿယုလူမျိုးသည် အမျိုး ၄ ပါးတွင် အလုပ်သမားများအဖြစ် ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့အား

^၁ ဒီ၊ ၃၊ ၆၆ (အဂ္ဂညသုတ္တန်)။

^၂ Macdonell, A. A., *The Vedic Reader*, London, 3rd Impression, 1957, p.156။

ဘုရင်မျိုးနွယ်၊ ကုန်သည်မျိုးနွယ်တို့ထက်ပို၍ မြတ်သည်။ ပို၍သာလွန်သည်ဟု ဆို၍မရနိုင်ပေ။ အကြောင်းကား ယင်းတို့အားလုံးသည် အာရိယာန်းလူမျိုးတစ်ခုတည်းမှ ဆင်းသက်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ကွဲပြားချက်ရှိပါမူ ထိုကွဲပြားချက်သည် ပထမမျိုးနွယ် ၃ မျိုးနှင့် နောက်ဆုံးမျိုးနွယ်အကြားတွင် ဖြစ်သင့်၏။ အကြောင်းကား အလုပ်သမားတို့သည် အိန္ဒြတစ်ဝန်းကို သိမ်းပိုက်ထားသော အာရိယာန်းများလက်အောက်တွင် ကျွန်ဖြစ်လာသူ နယ်ခံဒဿယုမျိုးနွယ်များကို ကိုယ်စားပြုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓမိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း ပုဏ္ဏားတို့က သူတို့သည် ဘုရင်နှင့် ကုန်သည်မျိုးနွယ်တို့ထက် ပို၍သာသည်။ မြတ်သည်ဟုဆိုသည့်အခါ ရှေ့နောက်ဆန့်ကျင်နေလျက်ရှိသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက ပုဏ္ဏားတို့သည်လည်း မိခင်၏ဝမ်းမှ မွေးဖွားကြကြောင်းကို တခြားသူတို့က ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်ရသောကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့သည်ကား ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်၏ပါးစပ်မှ မွေးဖွားကြသည်ဟု ထူး၍ဆိုခြင်းသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်ခြင်းမရှိဟု ငေါ့တော့တော့ မိန့်တော်မူ၏။^၃ ပုဏ္ဏားတို့က အမျိုး ၄ ပါးလုံးသည် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်တစ်ဦးတည်း၏ မတူသည့် ခန္ဓာကိုယ်အစိတ်အပိုင်းများမှ မွေးဖွားလာကြသည်ဟုဆိုသောကြောင့် အကယ်၍ ပုဏ္ဏားတို့သည် တခြားမျိုးနွယ်များထက် ပို၍ဖြူစင်၊ ပို၍သာလွန်လျှင် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်၏ ပါးစပ်သည် သူ၏ တခြားခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းများထက် ပို၍ဖြူစင်သင့်၊ သာလွန်သင့်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဏ္ဏားများက ပို၍ကြီးမြတ်သည်ဟု ဆိုခြင်းသည် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်ကို ဆန့်ကျင်၍ ပြောဆိုသော မတရားမှုပင်ဖြစ်ပေသည်။ အမျိုး ၄ ပါးလုံးသည် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်၏ ခန္ဓာကိုယ်တစ်မျိုးတည်းမှ မွေးဖွားလာကြလျှင် ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်၌ ပို၍ဖြူစင်သော၊ သာလွန်သော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဟူသည် မရှိသောကြောင့် ယင်းတို့အားလုံးသည် အညီအမျှ ဖြစ်သင့်လေသည်။

ဤ၌ဖော်ပြသင့်သော မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ မိန့်ဆိုချက်နှစ်ရပ်ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) အမျိုး ၄ ပါးတို့သည် အညီအမျှဖြစ်ပေ၏ (စတ္တာရော ဝဏ္ဏာသမသမာ)။^၄ (၂) အမျိုး ၄ ပါးတို့သည် အညီအမျှ စိတ်စင်ကြယ်ခွင့်၊ သံသရာမှလွတ်မြောက်ခွင့်ရှိလေ၏ (ဘော

^၃ ဒီ၊ ၃၊ ၆၆-၆၇။ မ၊ ၂၊ ၃၅၅-၃၅၆။

^၄ မ၊ ၂၊ ၂၇၂။ (မဂရသုတ္တန်)။

ဂေါတမော စာတုဝဏ္ဏိ သုဒ္ဓိ ပညပေတိ။^၅ အမျိုးဇာတ် ၄ ပါးတို့၏ ဤအညီအမျှ ဖြစ်မှုနှင့် သူတို့၏ စိတ်စင်ကြယ်ခွင့်ကို မြတ်ဗုဒ္ဓက သူ၏တရားတော်များတွင် အကြောင်း အမျိုးမျိုးပြ၍ မှန်ကန်ကြောင်းအတည်ပြုထားလေသည်။ ပညာရှင်များက ထိုအကြောင်း တရားများကို အောက်ပါ အဓိကအဆိုပြုချက် ၄ ခုအောက်တွင် အမျိုးအစား ခွဲပြထား ကြသည်။

သမိုင်းဆိုင်ရာအဆိုပြုချက်

အထင်အရှားသိထားကြသည့်အတိုင်း လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း ဆင့်ကဲပြောင်းလဲ လာမှုအပေါ် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏အမြင်ကို ဒီဃနိကာယ်၊ အဂ္ဂညသုတ္တန်တွင် ဆွေးနွေးထား လေသည်။^၆ လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲလာခဲ့ လေသည်။ ဤအတောအတွင်း ရှေးဦးစွာ ပေါ်ပေါက်လာသော အဖွဲ့အစည်းမှာ လယ်ပိုင် ယာပိုင်များပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသူတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ထိုမြေယာများအပေါ် စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် အစားအစာထုတ်လုပ်မှုကို တာဝန်ယူခဲ့ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ခတ္တိယဟု ခေါ်ကြလေသည်။ သမိုင်း၏ ဤအခိုက်အတန့်တွင် ခတ္တိယတို့ကို စစ်မျိုးစစ်နွယ်အဖြစ် မသတ်မှတ်ခဲ့ချေ။ သို့သော် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ခတ္တိယ တို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို အုပ်ချုပ်သူများအဖြစ် ပြောင်းသွားခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ သူတို့သည် အဦးဆုံးဖွဲ့စည်းသောအုပ်စုဖြစ်ခြင်းနှင့် မြေပိုင်သူများဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ဤကား ခတ္တိယတို့ မင်းမျိုးဖြစ်လာပုံတည်း။ ဤဖြစ်ရပ်ကိုထောက်ပြလျက် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုအနေဖြင့် ခတ္တိယတို့သည် ပုဏ္ဏားတို့ထက် စောခဲ့ကြောင်းကို မြတ်ဗုဒ္ဓက မိန့်တော်မူထားလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့၌ သူတို့သည် ခတ္တိယတို့ထက် သာလွန် မြင့်မြတ်သည်ဟုပြောဆိုရန် အကြောင်းမရှိပေ။ ဤသုတ္တန်၌ပင် မည်သည့်မျိုးနွယ်မဆို ဖန်ဆင်းရှင်ဘုရားသခင်မှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ပြောဆို၍ မရနိုင်ကြောင်း မြတ်ဗုဒ္ဓက ထောက်ပြထားသည်။

အကြောင်းကား အမျိုးဇာတ် ၄ မျိုးသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းက ယင်း၏ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက် ပြောင်းလဲလာမှုအဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် ရွေးချယ်ထားသည့် အသက်မွေးမှု

^၅ မ၊ ၂၊ ၃၅၄ (အဿလာယနသုတ္တန်)။
^၆ ဒီ၊ ၃၊ ၆၉ (အဂ္ဂညသုတ္တန်)။

လုပ်ငန်းများအပေါ် မူတည်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးကို ယင်းတို့၏ အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းအဖြစ် ရွေးချယ်သူတို့သည် ကုန်သည် (ဝေဿ) များ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် အစေအပါး လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးသူတို့ကို အလုပ်သမားများ (သုဒ္ဒ) ဟုခေါ်သည်။ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းမှ ထွက်၍ တောတောင်များ၌ ဘာသာရေးအကျင့်ဖြင့် နေထိုင်သူတို့ကို ပုဏ္ဏားများဟု ခေါ်သည်။ ဤဒေသနာ၌ မြတ်ဗုဒ္ဓက အလေးပေးဟောကြားထားသည်မှာ ဖန်ဆင်းရှင် ဘုရားသခင်သည် အမျိုး ၄ ပါးတို့၏ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းတွင် ဖြစ်တည်မှုနှင့် လုံးလုံးမျှ မသက်ဆိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုလူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကိုယ်တိုင်က ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆီသို့ ခေတ်အဆက်ဆက် ချီတက်သည့်အခါ ယင်းအမျိုး ၄ ပါးတို့ကို ဖန်တီးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအဆိုပြုချက်

အမျိုး ၄ ပါး ခွဲခြားခြင်းစနစ်အား ဘုရားသခင်ဖန်ဆင်းထားခြင်းဟူသည်ကို မြတ်ဗုဒ္ဓက လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးတို့၌ ထိုဇာတ် ၄ ပါးစနစ်အား ကျင့်သုံးခြင်းကို ထည့်သွင်းဆင်ခြင်လျက် ငြင်းပယ်ထားလေသည်။ ဘုရားသခင်ဖန်ဆင်းထားသည့်အရာ ဟူသည် မည်သည့်ကွဲပြားမှုမျှ မရှိဘဲ လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သင့်ပေသည်။ သို့သော် အမျိုး ၄ ပါး ခွဲခြားခြင်းစနစ်ကို အိန္ဒိယတိုက်ငယ်မှာပင် နေရာတိုင်း၌ မတွေ့ရပေ။ ယင်းအချက်သည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းရှိ ဇာတ်ခွဲခြားခြင်းစနစ်သည် အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်းရှိ ဇာတ်ခွဲခြားခြင်းနှင့် အတော်လေး ကွဲပြားသည်ဟူသောအချက်ကြောင့် ထင်ရှားလေသည်။ ကရုဏာရှင် ဘုရားသခင်သည် အိန္ဒိယပြည်သူများကို နှစ်မျိုးခွဲ၍ ပြုမူဆက်ဆံသည်ဟု ယူဆခြင်းသည် ယုတ္တိမရှိလှပေ။ မဇ္ဈိမနိကာယ်လာ မဓုရသုတ္တန်တွင် ညွှန်ပြထားသည့်အတိုင်း သုဒ္ဒအမျိုးဇာတ်ရှိ လူချမ်းသာတစ်ဦးသည် ပုဏ္ဏားတို့ကို အလုပ် သမားများအဖြစ် ခန့်အပ်နိုင်လေသည်။^၁ ဖန်ဆင်းရှင် ဘုရားသခင်သည် လူ့ဘောင် အဖွဲ့အစည်းတွင် ပုဏ္ဏားတို့ကို အကြီးမြတ်ဆုံးနေရာထားပါက ဤအချက်သည် မည်ကဲ့သို့ ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း။ အိန္ဒိယအပြင်ဘက်မှ သာဓကများကိုပြ၍ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် ဤအမျိုးဇာတ် ၄ ပါးစနစ်ကို တခြားနိုင်ငံများတွင် မတွေ့ရဟု မိန့်တော်မူလေသည်။ မဇ္ဈိမနိကာယ်ရှိ

^၁ မ၊ ၂၊ ၂၇၁ (မဓုရသုတ္တန်)။

အသလ္လာယနသုတ္တန်က ယောဏ၊ ကမ္ဘောဇတို့ကဲ့သို့ တခြားနိုင်ငံများ၌ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းတွင် လူတန်းစားနှစ်ရပ်သာရှိကြောင်း ဆိုလေသည်။^၁ ယင်းတို့မှာ သခင်မျိုးနှင့် ကျွန်မျိုးတို့ဖြစ်သည်။ ဤနိုင်ငံများရှိ အစဉ်အလာအရ ကျွန်တစ်ဦးသည် သခင်တစ်ဦးဖြစ်နိုင်၍ သခင်တစ်ဦးသည် ကျွန်တစ်ဦးဖြစ်နိုင်သည်ဟု မြတ်ဗုဒ္ဓက ထောက်ပြထားလေသည်။ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကို ဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းထားခြင်းဖြစ်လျှင် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ တခြားတစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲခြင်းသည် ဖြစ်လာစရာ မရှိနိုင်ကြောင်း အလွန်ထင်ရှားပေသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓအလိုအရ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့အချင်းချင်း အမျိုးဇာတ်ကွဲပြားခြင်း၊ တခြားမတူကွဲပြားခြင်းများကို လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကိုယ်တိုင်ကပင် အစပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လူချမ်းသာများရှိသလို လူဆင်းရဲများလည်း ရှိကြသည်။ အလားတူပင် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းတွင် ဇာတ်မြင့်များရှိသလို ဇာတ်နိမ့်များလည်း ရှိကြသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက ချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းသည် လူတစ်ဦးကို တိုင်းတာသည့်စံ၊ မှတ်ကျောက်မဟုတ်ကြောင်း အလေးအနက်မိန့်ကြားထားလေသည်။ အလားတူပင် ဇာတ်မြင့်ခြင်း၊ ဇာတ်နိမ့်ခြင်းသည်လည်း လူပုဂ္ဂိုလ်၏ မြင့်မြတ်မှု သို့မဟုတ် ယုတ်နိမ့်မှုကို တိုင်းတာသည့် စံ၊ မှတ်ကျောက်မဟုတ်ပေ။

ဖိဝဗေဒဆိုင်ရာအဆိုပြုချက်

ဤအဆိုပြုချက်ကို ဝါသေဋ္ဌသုတ္တန်တွင် အပြည့်အစုံဆွေးနွေးထားလေသည်။ ဤဝါသေဋ္ဌသုတ္တန်ကို မူရင်းပါဠိတော်တွင် ထည့်သွင်းထားကြောင်း သတိပြုရပေမည်။ ယင်းမူရင်းပါဠိတော်တို့မှာ မဇ္ဈိမနိကာယ်နှင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်လာ သုတ္တန်ပါတ်တို့ဖြစ်သည်။^၂ ဤအချက်ဖြင့် ယင်း၏ အစောဆုံးအလွှာသုတ္တန်များတွင်ပါဝင်သော ဝါသေဋ္ဌသုတ္တန်၏ ရှေးကျမှုနှင့် ထင်ရှားမှုကို ပြလေသည်။

ဝါသေဋ္ဌသုတ္တန်ကို အချေအတင်ပြောဆိုကြသည့် ပုဏ္ဏားလုလင်နှစ်ဦးအား ဟောကြားခဲ့ရာ ယင်းတို့နှစ်ဦးထဲမှ တစ်ဦးက လူတစ်ယောက်သည် အမျိုးဇာတ်ကြောင့် ပုဏ္ဏားဖြစ်လာသည်ဟုဆို၏။ တခြားတစ်ဦးက အပြုအမူကြောင့် ပုဏ္ဏားဖြစ်လာသည်ဟု

^၁ မ၊ ၂၊ ၃၅၆ (အသလ္လာယနသုတ္တန်)။
^၂ မ၊ ၂၊ ၄၀၆ (ဝါသေဋ္ဌသုတ္တန်)။ ခ၊ ၁၊ ၃၇၂ (ဝါသေဋ္ဌသုတ္တန်)။

